

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Centrum školského managementu

Jaroslav Zahrádka

**Víceletá gymnázia a jejich míra zastoupení ve vzdělávací
soustavě Ústeckého kraje v letech 2008-2018.**

**„First to the eighth grade grammar school and its layout
in the education system of Ústecký region“ in 2008-2018.**

Bakalářská práce

Studijní program: bakalářské kombinované studium
Studijní obor: Školský management

Vedoucí závěrečné práce: PhDr. Václav Trojan,
Ph.D.

2013

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně a citoval všechny použité prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Chomutově, 30.4. 2013

.....

Podpis

ABSTRAKT:

Předmětem bakalářské práce je popis problematiky víceletých gymnázií, jejich stručná historie a legislativní rámec, ve kterém vznikly a existují. Hlavním cílem práce je pak konkrétní kvantitativní vyjádření poměru zastoupení víceletých gymnázií ve vzdělávací soustavě Ústeckého kraje a jeho srovnání se základními strategickými dokumenty českého a regionálního (Ústecký kraj) školství, a také porovnání s ostatními kraji a celou Českou republikou. Na základě tohoto srovnání chce autor dospět k závěru, zda strategie školství Ústeckého kraje odpovídá koncepčním záměrům vlády a MŠMT České republiky. Základní metodou je sběr dat z koncepčních dokumentů a dále výročních zpráv škol tak, aby kvantitativní závěry byly co nejpřesnější.

Předmětem práce v její praktické části je prostřednictvím dotazníkového šetření zjistit názory ředitelů základních a středních škol Ústeckého kraje na výše zmíněnou problematiku, a to jak z kvantitativního, tak z kvalitativního pohledu. Tato část práce má však za cíl pouze doplnit subjektivním pohledem z praxe výše uvedená data.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Víceletá gymnázia, Ústecký kraj, míra zastoupení víceletých gymnázií ve vzdělávací soustavě kraje, exkluze, inkluze, klady a zápory víceletých gymnázií, časná selekce ve vzdělávacím systému, dotazníkové šetření, strategické záměry kraje a státu, poměr žáků víceletých gymnázií k žákům odpovídajícího ročníku základní školy.

Abstract

The object of this thesis is a thorough insight into issues of six(eight)-year Grammar schools, its brief history and legislative framework they exist in. The main goal of this dissertation is a particular quantitative expression of a rate of representation of six(eight)-year Grammar schools in educational system of Ustecky region and its comparison with the basic strategic documents of the Czech and regional education. The thesis also compares the situation in the whole Czech Republic with other regions. On the basis of this comparison the author of the thesis attempts to determine if the strategy of Ustecky region education corresponds with conceptual intentions of the government and the Ministry of Education of the Czech Republic. The primary method is a collection of data from conceptual documents as well as annual reports of the schools in order to make the quantitative conclusion as precise as possible.

The goal of this thesis in its practical part is to find out the opinions of headmasters of particular primary and secondary schools of Ustecky region about the above mentioned problems from both qualitative and quantitative point of view through the means of a questionnaire. This part of the thesis aims to support the above mentioned data by the views of an experienced observer.

Keywords:

Six(eight)-year grammar schools, a rate of representation of six(eight)-year Grammar schools in the educational system of Ustecky region, an early selection in the educational system.

Obsah:

Úvod

1 Úvod do problematiky

1.1 Vymezení pojmu víceleté gymnázium

1.2 Stručný přehled historie víceletých gymnázií v Čechách

1.3 Legislativní změny ve školství z pohledu víceletých gymnázií po roce 1989

1.4 Změny ve financování školské soustavy důležité pro víceletá gymnázia a ZŠ po roce 1989

1.5 Základní strategické dokumenty státu a Ústeckého kraje z pohledu víceletých gymnázií od roku 1989

1.5.1 Devadesátá léta

1.5.2 Vývoj od roku 2000 na celostátní úrovni

1.5.3 Vývoj po roce 2000 na regionální úrovni – Ústecký kraj

2 Hlavní myšlenkové proudy od roku 1990

3 Klady a zápory časné selekce ve vzdělávacím systému

3.1 Názory odborníků a veřejnosti na exkluzi

3.2 Argumenty proti předčasné exkluzi – shrnutí

3.3 Argumenty pro včasnou exkluzi – shrnutí

4 Míra zastoupení víceletých gymnázií v Ústeckém kraji

4.1 Výčet gymnázií zřízených Ústeckým krajem

4.2 Počet žáků v gymnáziích Ústeckého kraje v letech 2008-2012

4.2.1 Počet žáků gymnázií zřízených ÚK v letech 2008-2012

4.2.2 Počet žáků čtyřletých gymnázií zřizovaných ÚK v období 2008 – 2012

4.2.3 Počet všech žáků gymnázií zřizovaných Ústeckým krajem v letech 2008 - 2012

4.3 Počet žáků středních škol v ÚK v letech 2008 – 2012 (dle okresů)

4.3.1 Podíl žáků SŠ s všeobecným zaměřením ke všem žákům SŠ v ÚK v letech 2008 - 2012

4.4 Počet žáků základních škol v ÚK v letech 2008 – 2012 celkem a podle jednotlivých okresů

4.4.1 Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií zřizovaných ÚK k žákům 2. stupně ZŠ v kraji v letech 2008 – 2012 celkem

4.4.2 Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií zřizovaných ÚK k žákům 2. stupně ZŠ v kraji v letech 2008 – 2012 dle okresů

4.4.3 Podíl pravděpodobně nově přijatých žáků víceletých gymnázií zřizovaných ÚK ve školním roce 2013/2014 k žákům pátého ročníku ZŠ v kraji ve školním roce 2012/2013

4.4.4 Podíl pravděpodobně nově přijatých žáků osmiletých víceletých gymnázií zřizovaných ÚK ve školním roce 2013/2014 k žákům pátého ročníku ZŠ v kraji ve školním roce 2012/2013

4.4.5 Podíl žáků prim šestiletého cyklu VG 2013/14 k počtu žáků 7. tříd ZŠ 2012/13 v ÚK

4.4.6 Podíl nově přijatých žáků víceletých gymnázií zřizovaných ÚK ve školním roce 2017/2018 k žákům pátého ročníku ZŠ v kraji ve školním roce 2016/2017

4.5 Stručné porovnání poměru zastoupení žáků víceletých gymnázií v Ústeckém kraji a v ostatních krajích ČR

4.5.1 Podíl přijatých žáků na VG k žákům 5. ročníků ZŠ v předcházejícím školním roce v ČR – porovnání krajů

4.5.2 Podíl žáků nižšího stupně VG a konzervatoří k žákům 2. stupně ZŠ a SŠ odpovídajícím 2. stupni ZŠ

4.5.3 Podíl žáků plnících povinnou školní docházku na víceletých gymnáziích na počtu žáků v ročnících odpovídajících 2. stupni ZŠ

5 Závěr

5.1 Navrhovaná řešení

6 Praktická část - dotazníkové šetření

6.1 Předmět, metody a cíle dotazníkového šetření

6.2 Problematika víceletých gymnázií očima ředitelů základních škol Ústeckého kraje

6.2.1 Znění dotazníku pro ředitele ZŠ

6.2.2 Interpretace zjištěných dat

6.3 Problematika víceletých gymnázií Ústeckého kraje očima jejich ředitelů

6.3.1 Znění dotazníku pro ředitele gymnázií

6.3.2 Interpretace zjištěných dat

6.4 Shrnutí výsledků obou dotazníkových šetření

7 Seznam použité literatury

Příloha 1

Příloha 2

Úvod

Míra zastoupení víceletých gymnázií v české vzdělávací soustavě, respektive podíl žáků odcházejících po pátém (osmiletá gymnázia) či sedmém (šestiletá gymnázia) ročníku základní školy k žákům, kteří na základní škole v příslušném ročníku zůstávají, je minimálně 12 let předmětem dohad odborníků z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, středních a základních škol, odborných institucí (např. NIDV, SCIO, CERMAT, EDUin, ČŠI, AŘG ČR, AZŠ ČR, CZESHA a dalších) a stává se dokonce předmětem předvolebního boje politiků v ČR.

Ambicí této práce není popsat a zhodnotit situaci v této problematice v celé České republice, ale kriticky popsat a zhodnotit tento problém v rámci Ústeckého kraje.

Základní výzkumnou otázkou je pokusit se na základě konkrétních čísel ukázat, zda je potřebné opatření politiků Ústeckého kraje omezující počet tříd a tím i počet žáků víceletých gymnázií v Ústeckém kraji.

Předmětem zkoumání tedy není legislativní oprávněnost tohoto kroku. Jde o to zjistit, zda poměr zastoupení víceletých gymnázií v Ústeckém kraji je ve shodě ze základními strategickými dokumenty v oblasti vzdělávacího systému České republiky a jaké je kvantitativní postavení Ústeckého kraje v porovnání s ostatními VÚSC.

Dále je nutné zjistit, zda existují disproporce uvnitř krajské vzdělávací soustavy v rámci jednotlivých okresů ÚK či spíše spádových oblastí. Proto jsou do práce zařazeny i statistiky týkající se jednotlivých okresů kraje.

Pro úplné pochopení celé problematiky je v textu v základních obrysech popsána stručná definice a historie vývoje víceletého gymnaziálního vzdělávání v České republice a hlavní názorové proudy a argumenty odborné veřejnosti. Jsou zde uvedeny i základní dokumenty státu, regionu a soukromých organizací vztahující se k tomuto problému.

Ve druhé, praktické části práce jsou uvedeny a zhodnoceny výsledky průzkumu, jejichž cílem je zmapovat konkrétní názory na danou problematiku ředitelů základních škol a gymnázií Ústeckého kraje.

1 Úvod do problematiky

1.1 Vymezení pojmu víceleté gymnázium

Gymnázium bylo obecně po celá desetiletí chápáno jako druh střední školy, připravující žáky na studium v terciálním vzdělávání. Toto akademické pojetí je v poslední době doplňováno o vnímání funkce gymnázia i jako školy připravující žáka na okamžitý vstup na trh práce (specializace formou volitelných předmětů)¹.

Ve víceletém cyklu gymnázia získává akademické pojetí studia významnější. Předpokládá totiž vstup velmi nadaných žáků, u kterých je pravděpodobnost další akademické dráhy vyšší. Proto dochází k selekci žáků již po páté či sedmé třídě základní školy tak, aby bylo spíše zajištěno vyšší konkurenční prostředí mezi jednotlivými žáky, a tím se mohly klást vyšší nároky na studium již od věku 11, respektive 13 let věku žáka.

Osmileté studium má v jednotlivých ročnících tato označení:

- prima - 6. třída základní školy
- sekunda (*Secunda*)- 7. třída základní školy
- tercie - 8. třída základní školy
- kvarta (*Quarta*)- 9. třída základní školy
- kvinta (*Quinta*)- 1. ročník střední školy
- sexta - 2. ročník střední školy
- septima - 3. ročník střední školy
- oktáva (*Octava*) - 4. ročník střední školy

¹ KOTÁSEK,J.;BACÍK,F.;COUFALÍK,J. aj. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha*. Praha:UIV. Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Šestiletý cyklus víceletého gymnázia má v jednotlivých ročnících tato označení:

- prima - 8. třída základní školy
- sekunda (*Secunda*)- 9. třída základní školy
- tercie - 1. ročník střední školy
- kvarta (*Quarta*)- 2. ročník střední školy
- kvinta (*Quinta*)- 3. ročník střední školy
- sexta - 4. ročník střední školy

1.2 Stručný přehled historie víceletých gymnázií v Čechách

Velmi silnou tradici měla víceletá gymnázia v éře první republiky. Po únoru 1948 a komunistickém puči došlo v rámci školské reformy a konceptu jednotné školy k mnoha změnám, v jejichž důsledku víceletá gymnázia zanikla.

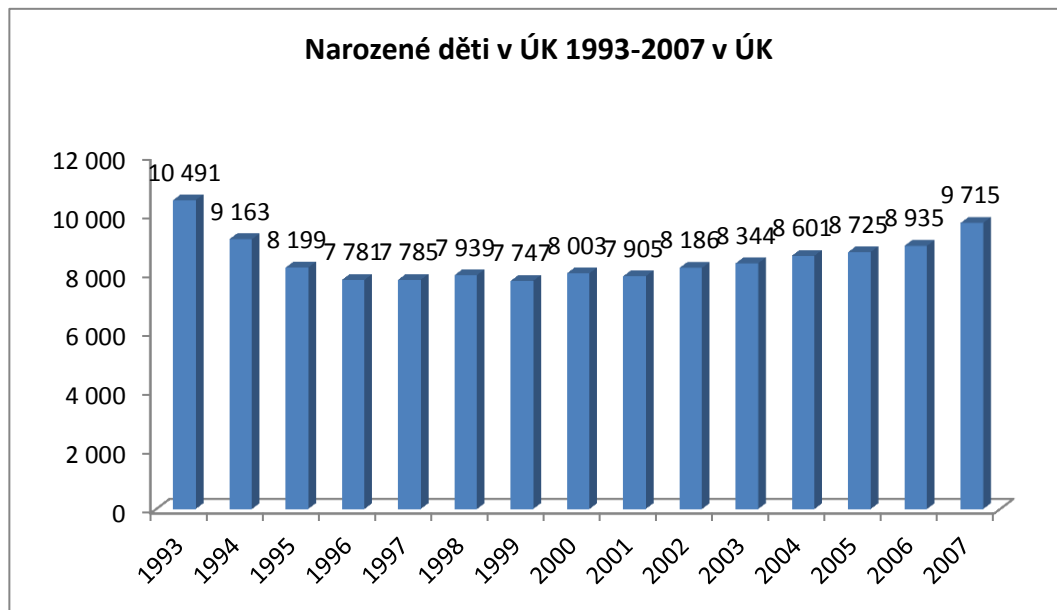
Novodobá historie počíná událostmi listopadu 1989, po kterých vznikla velmi silná politická objednávka na znovuzavedení víceletých gymnázií do vzdělávacího systému.

Vznikla šesti a osmiletá gymnázia. Jejich vznik byl provázen značnou živelností, jejich celkový počet a poměr ke klasickým gymnáziím nebyl dlouhodobě plánován. Například na Gymnáziu v Chomutově vznikl sedmiletý cyklus – v letech 1990-1997 a 1991-1998 zde existovaly celkem 4 třídy tohoto netradičního studia. První dva roky studia absolvovali vybraní žáci na základní škole (7.-8. třída), na dalších 5 let přešly celé třídy na Gymnázium v Chomutově. Tento stav se změnil až se zavedením nové školské legislativy a vytvořením

prvního dlouhodobého koncepčního materiálu – tzv. Bílé knihy² v roce 2001. Neméně důležitým vlivem pro existenci a četnost víceletých gymnázií byla i příprava vstupu ČR do Evropské unie. V důsledku toho vznikly „nuts“ – vyšší územně správní celky (VÚSC), na které přešla starost o tzv. regionální školství, včetně jeho financování (i když z převážné části šlo o přerozdělování finančních prostředků státu). To s sebou přineslo zásadní změnu – financování základních škol a víceletých gymnázií se stalo zátěží regionálních politiků, kteří nyní především z ekonomických důvodů počali monitorovat poměr mezi žáky na ZŠ a žáky navštěvující víceletá gymnázia. Dalším důležitým aspektem, který měl a má vliv ochotu nabízet místa na víceletých gymnáziích, je nepříznivý demografický vývoj. Ten se projevil nejprve na přelomu tisíciletí na základních školách (populační „mezera“ po roce 1993) a následně na školách středních (ten samý faktor o 10 let později). V Ústeckém kraji měl demografický vývoj v inkriminovaných letech v počtu narozených dětí

tuto

podobu:

Zdroj: Pohyb obyvatelstva v Ústeckém kraji. Dostupné na www.czso.cz/xu/redakce.nsf/i/pohyb_obyvatelstva_v_usteckem_kraji_v_letech_1960_az_2011.

² Viz odkaz 1

V současné době z výše uvedených kvantitativních důvodů obecně sílí tlak na omezování počtu víceletých gymnázií. Další důvody pro omezování předčasné selekce v české vzdělávací soustavě budou uvedeny v příštích kapitolách.

1.3 Legislativní změny ve školství z pohledu víceletých gymnázií po roce 1989

Změna politických a společenských poměrů s sebou ale přinesla i požadavek na celou řadu úprav ve fungování celého školského systému. Ty bylo nutné zakotvit do zákonů a vyhlášek. Diskuse o změnách byly dlouhodobé, a proto se změna základních školských zákonů upravujících vzdělávací proces a související záležitosti protahovala a byla dovršena až po 15 letech od revoluce.

Až do roku 2004 upravoval oblast základního a středního školství (tzv. regionálního školství) školský zákon z roku 1984 (zákon č. 29/1984 Sb.) a zákon o školských zařízeních (zákon č. 76/1978 Sb.). Tento zákon byl v porevolučním období zhruba 15krát novelizován.

Novela v roce 1990 vytvořila legislativní podklad pro první důležité systémové změny – byla zrušena „jednotná“ škola a došlo k zavedení právní subjektivity škol. Byl umožněn vznik nestátního školství (církevní a soukromé školy). Skončil tedy monopol státu v této oblasti.

Další významná novela v roce 1995 (č. 138/1995 Sb.) stanovila mimo jiné **délku studia na gymnáziích na čtyři, šest a osm let a rozčlenila základní školu na 1. stupeň (pětiletý) a 2. stupeň (čtyřletý)**. Státní uznání školy bylo podmíněno zařazením do sítě škol.

K podstatným změnám ve školském zákoně došlo také na základě nového územně správního uspořádání státu podle zákona č. 132/2000 Sb. (s účinností k 1. 1. 2001) a zákona č. 284/2002 Sb., které změnily

především kompetence ve školství a systém řízení školství a odrazily se ve školském zákoně.

Změnu ve fungování řízení a správy vzdělávacího systému přinesla reforma veřejné správy. Dnem **1. ledna 2001** byl zahájen proces přechodu „**státních**“ škol, předškolních a školských zařízení do působnosti krajů. Změny vyvolané reformou veřejné správy v oblasti školství spočívaly především v přechodu kompetencí vykonávaných orgány státní správy na kraje. Přechod těchto kompetencí se uskutečnil z části do jejich samostatné působnosti, z části do jejich přenesené působnosti (výkon státní správy). Všechny školské úřady ze zákona zanikly k 31. 12. 2000.

Dnem 1. ledna 2001 byl nastartován i nový model **financování regionálního školství**. Finanční zabezpečení škol, předškolních a školských zařízení, které do 31. prosince 2000 zajišťovaly školské úřady, přešlo do kompetence krajských a okresních úřadů. Do roku 2003 měly podle novely zákona č. 564/1990 Sb. obce a kraje povinnost zřizovat školy, předškolní zařízení a školská zařízení v právní formě příspěvkové organizace.

Hlavní výsledky reformy veřejné správy ve školství spočívaly především v posílení role orgánů veřejné správy při rozhodování a řízení školství, především pak orgánů samosprávy. Role státu (MŠMT) se v důsledku této reformy zvýšila v oblasti koncepční a metodické směrem k orgánům vykonávajícím přenesenou státní správu v krajích i tzv. pověřených obcích.

Vzhledem k délce platnosti, roztržitosti a nepřehlednosti některých školských právních norem, které vyvolávaly potřebu častých a rozsáhlých novel, byla připravena pro celou oblast tzv. regionálního školství komplexní právní norma s řadou nových prvků. **V lednu 2005** nabyly účinnosti zákony, které ve svém souhrnu znamenaly legislativní zakotvení reformy v oblasti regionálního školství za poslední období:

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon),
- zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Tyto zákony si vyžádaly vydání celé řady prováděcích právních předpisů – vyhlášek ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) a nařízení vlády. Přestože prováděcími právními předpisy jsou na základě těchto zákonů a v jejich mezích pouze upřesňována a konkretizována zákonná ustanovení, pro každodenní práci zejména ředitelů škol a školských zařízení, zřizovatelů, krajských úřadů, MŠMT či České školní inspekce jsou neméně důležité.

V současnosti je ústředním orgánem státní správy pro oblast školství MŠMT, které nejen řídí výkon státní správy ve školství, ale odpovídá i za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy. MŠMT připravuje legislativní normy pro výkonné i operativní činnosti, určuje centrální vzdělávací politiku a celkovou strategii, a to tím, že zpracovává a zveřejňuje Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy, který předkládá ke schválení vládě. Kromě MŠMT mají v oblasti vzdělávacích institucí zřizovatelské pravomoci i Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo zahraničních věcí.

Dřívější zřizovatelskou funkci MŠMT převzaly kraje, které se plně ujaly svých kompetencí ve školství od **1. 1. 2003**. MŠMT zřizuje pouze 73 škol a školských zařízení, především speciálních škol, výchovných a diagnostických ústavů.

Obce na místní úrovni v rámci samosprávy jsou odpovědné za zajištění podmínek pro povinnou školní docházku a pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Všechny školy získaly ze zákona právní subjektivitu, a tím i vyšší stupeň autonomie. Ředitelé škol jsou jmenováni zřizovatelem na základě konkursního řízení. Mají plnou odpovědnost nejen za

kvalitu a efektivitu vzdělávacího procesu (včetně úprav vzdělávacích programů a volby učebnic), ale také za finanční řízení školy, za přijímání a propouštění učitelů a za vztahy s obcí a veřejností.

1.4 Změny ve financování školské soustavy důležité pro víceletá gymnázia a ZŠ po roce 1989

Způsob financování školství v roce 1989 odpovídal tehdejšímu pojetí státní správy a centrálně řízené ekonomiky. Mateřské, základní a střední školy byly po stránce pedagogické a obsahové řízeny MŠMT, financovány však byly z jiných rezortů. Mateřské a základní školy byly financovány prostřednictvím okresních národních výborů, gymnázia a střední odborné školy prostřednictvím krajských národních výborů a učňovská zařízení prostřednictvím průmyslových či zemědělských státních podniků. Jednotlivé školy byly financovány zálohově, pravomoci jejich ředitelů v ekonomické oblasti byly minimální a zodpovědnost za hospodaření pouze formální.

Společenské změny po roce 1989 se odrazily také ve změně institucionálního způsobu financování školství. Zákonem č. 564/1990 Sb., byly mateřské, základní a střední školy podřízeny nově vzniklým školským úřadům a od roku 1991 MŠMT rozepisuje prostředky státního rozpočtu na jednotlivé školy jejich prostřednictvím. K dalším dopadům uvedeného zákona patří povinnost obcí financovat v plné výši investiční výdaje i neinvestiční náklady škol (s výjimkou mzdových prostředků, učebnic a učebních pomůcek), které zřizuje

Od roku 1992 byla rozhodující část neinvestičních prostředků určených pro školství rozepisována pomocí tzv. normativů. Normativy a jejich struktura prošly postupně vývojem, determinovaným zejména organizačními, zřizovatelskými a právními změnami ve školské soustavě a v územním uspořádání. Samotný princip výkonového

financování však zůstává prakticky v celém porevolučním období beze změny.

Na základě reformy veřejné zprávy došlo v roce 2001 ve školství ke změně finančních toků. Financování středních škol a tedy i víceletých gymnázií přešlo na kraje jako většinové zřizovatele těchto škol, financování základních škol je taktéž spjato se zřizovatelem, tedy v největší míře městem či obcí, kde základní škola působí.

Tento fakt je zásadním determinantem při zkoumání problému poměru zastoupení žáků víceletých gymnázií a základních škol, neboť věková struktura žáků druhého stupně ZŠ a nižšího stupně víceletého gymnázia se překrývá.

Jde zde tedy o klasický souboj o klienta-žáka, který škole přináší finanční prostředky ze státního rozpočtu České republiky.

Od roku 1989/90 se v důsledku změn ve struktuře českého vzdělávacího systému měnilo rozložení žáků v jednotlivých stupních vzdělávací soustavy, v jednotlivých druzích a typech škol. V důsledku vzniku víceletých gymnázií se postupně od roku 1990/91 část žáků 2. stupně základních škol přesouvá do škol středních. Základní školy tedy postupně ztrácely část svých žáků. Základních škol se však dotkla i další změna. V roce 1996/97 byla zavedena povinná devítiletá školní docházka na základní škole. V důsledku této změny naopak přišly střední školy na období 3-4 let o jeden postupový ročník.

1.5 Základní strategické dokumenty státu a Ústeckého kraje z pohledu víceletých gymnázií od roku 1989

1.5.1 Devadesátá léta

Po listopadu 1989 některé změny iniciovaly orgány státu, většina však byla výsledkem spontánní aktivity široké odborné i laické veřejnosti.

Významnou roli měly také zahraniční zkušenosti a řada doporučení významných mezinárodních institucí.

Prvním oficiálním rozpracováním programového prohlášení vlády ČR z července 1992 se stal dokument **„Kvalita a odpovědnost“** zpracovaný MŠMT v roce 1994. Oficiální název zněl **„Program rozvoje vzdělávací soustavy ČR“**. Byla v něm nastíněna vzdělávací politika MŠMT - určoval hlavní směry a vymezoval nejdůležitější nástroje vzdělávací politiky obecně. Při zpracování vycházelo MŠMT z představy o poslání vzdělávací soustavy a o významu vzdělání pro společnost i jedince. Tento dokument rozčlenil polistopadové období z hlediska vývoje vzdělávací politiky na dvě základní etapy:

- etapu základních koncepčních změn (1990-1993),
- etapu zahájení aktivní vzdělávací politiky (od r. 1994).

Je však nutno podotknout, že celá devadesátá léta se v tomto směru nesla ve znamení velmi obsáhlých a zdlouhavých diskuzí, zatímco základní koncepční změny (pochopitelně vyjma těch zásadních, „politických“, uskutečněných ihned po revoluci) na sebe nechávaly dlouho čekat. Zářným příkladem byla příprava státních maturit.

A tak se nejdůležitějším dokumentem celých devadesátých let z pohledu víceletých gymnázií jeví novela školského zákona z roku 1984, **vydaná v roce 1995 (č. 138/1995 Sb.), která stanovila délku studia na gymnáziích na čtyři, šest a osm let.**

1.5.2 Vývoj od roku 2000 na celostátní úrovni

V roce 1999 se počalo pracovat na dokumentu, který ovlivňuje naši vzdělávací soustavu dodnes – na tzv. Bílé knize.

Oficiální verzi vydalo MŠMT v roce 2001 pod názvem **„Národní program rozvoje vzdělávání v ČR“**.

Tento dokument zdůvodňuje nezbytnost změn, stanoví cíle dalšího vývoje vzdělávací politiky, analyzuje a hodnotí jednotlivé oblasti vzdělávací soustavy a formuluje hlavní koncepční linie rozhodující pro její další rozvoj.

Z pohledu středního školství a gymnaziálního vzdělávání jsou důležité tyto teze:

- v roce 2005 má mít 75% populačního ročníku vzdělání zakončené maturitní zkouškou
- ve středoškolském vzdělávání mají mít do roku 2005 30% zastoupení všeobecně zaměřené vzdělávací programy (gymnázia)
- gymnaziální vzdělávání vymezeno nejen pro ty, kteří chtějí dále studovat na VŠ, ale i tak, aby absolventi našli uplatnění na trhu práce ihned po absolutoriu – za tímto účelem má být posílena výuka jazyků, informačních technologií a volitelných (specializovaných) předmětů

Zatímco třetí teze je jistě správná a její realizace se dnes kladně projevuje ve velmi nízké míře nezaměstnanosti absolventů gymnázií³ (1 – 3%), uskutečnění první teze mělo za následek devaluaci středoškolského vzdělání zakončeného maturitní zkouškou, což naplno odhalily až výsledky státních maturitních zkoušek v posledních dvou letech⁴.

Bílá kniha je následně realizována prostřednictvím **dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy** jak na republikové, tak na krajské úrovni.

„Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR“ vydaný MŠMT v roce 2002 souvisel s reformou veřejné správy, která přenesla rozsáhlé kompetence v řízení školství na orgány na krajské úrovni. Aby se zaručila příprava i realizace vzdělávací politiky

³ Pololetní statistiky absolventů 2012. Dostupné na:

http://portal.mpsv.cz/portalssz/download/getfile.do?filename=stat-abs-2012-p1.zip&_lang=cs_CZ.⁴Výsledky maturitní zkoušky 2011. Dostupné na:

<http://www.msmt.cz/file/16208?highlightWords=v%C3%BDsledky+maturitn%C3%ADch+zkou%C5%A1ek>.

státu a aby nebyla příliš oslabena soudržnost vzdělávacího systému, měly MŠMT i krajské úřady povinnost pravidelně zpracovávat dlouhodobé záměry (zákon č. 564/1990 Sb., ve znění zákona č. 132/2000 Sb.). Dlouhodobý záměr ČR uvádí základní tendence a cíle dalšího vývoje, stanoví opatření na úrovni státu (MŠMT) a vymezuje prostor pro konkrétní řešení na úrovni kraje. Uvádí kromě cílů, priorit a údajů vztahujících se k české vzdělávací soustavě jako celku i jejich možné varianty a odchylné hodnoty vztahující se ke specifickým regionálním podmínkám. Ty jsou podle potřeby dále rozváděny a konkretizovány v dlouhodobých záměrech jednotlivých krajů.

Celý dokument vychází z Bílé knihy a nepřináší žádné další zásadní změny.

„Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR“ vydaný MŠMT v roce 2005 konstatoval úbytek žáků základních škol v důsledku nepříznivého demografického vývoje v České republice. Je zde uvedeno, že navíc 10% žáků ZŠ odchází na víceletá gymnázia a je tedy potřeba snížit počet těchto odchodů z 11900 žáků v roce 2005 na cca 9000 žáků v roce 2010. Zároveň je predikováno navýšení počtu žáků čtyřletého gymnaziálního studia z 56200 v roce 2004 na 84000 žáků v roce 2010.

„Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR“ vydaný MŠMT v roce 2007.

Problematiky gymnaziálního vzdělávání se dotýká jen v oblasti tvorby rámcově vzdělávacího programu a školních vzdělávacích programů pro gymnázia a lycea.

Ve snaze přispět k rozvoji České republiky hledala ke konci roku 2009 pražská kancelář společnosti McKinsey & Company oblast pro svou veřejně prospěšnou studii, v níž by mohla využít svých kompetencí a jež by měla zásadní význam pro Českou republiku. Po diskusích s vůdčími osobnostmi české podnikové a akademické sféry a politiky se rozhodli manažeři této společnosti zaměřit na vzdělávání.

Tak vznikla unikátní zpráva „**Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení**“. Byla to z velké části odezva na špatné výsledky českého školství v mezinárodním projektu OECD PISA, kterého se Česká republika zúčastnila již v roce 1998, tedy v době jeho zahájení. Projekt je zaměřen zejména na zjišťování čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti patnáctiletých žáků v zemích z celého světa.⁵

Mimo jiné tento dokument konstatuje velmi vysokou míru návštěvnosti odborných škol v ČR, 80% žáků, což je v porovnání s Kanadou (5%), ale i se srovnatelnými státy střední Evropy (60 – 70%) opravdu vysoké číslo.

Taktéž uvádí, že pouze 70% zájemců dostane příležitost studovat gymnázia, ale 20-40% žáků středních odborných škol nechce pracovat v oboru.

Gymnázia podle zprávy navštěvuje 20% žáků (Bílá kniha uvádí jako ideální stav 30%)⁶, z toho 9% gymnázia víceletá.

Tento dokument velmi hodnověrně pojmenovává základní nedostatky českého školství a nabízí zajímavá řešení. Proto byla nesporně velmi důležitým podkladem pro vypracování dalšího strategického dokumentu MŠMT nazvaného „**Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR 2011 - 2015**“ vydaný MŠMT v roce 2010.⁷ Vychází z Programového prohlášení vlády v oblasti regionálního školství. Základní cíle definované v tomto dokumentu:

- snížit do školního roku 2013/2014 počet žáků v maturitních oborech o 15-20%
- nezvyšovat kapacitu soukromých a církevních škol

⁵ PALEČKOVÁ,J; TOMÁŠEK,V.; BASL,J. Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009- Umíme ještě číst? Praha: Ústav pro informace ve vzdělání, 2010. ISBN 80-7178-579-2.

⁶ Viz odkaz 1

⁷ *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR 2011-2015* [on line]. Praha: MŠMT, 2011 [cit. 2013-02-13]. Dostupné na: < www.msmt.cz/file/18688>.

- tlumit obory, kde je vyšší míra nezaměstnanosti, než je průměr daného kraje
- prostřednictvím nastavení kritérií přijetí na střední školu snížit počet nově přijatých žáků maturitních oborů ze 70,8% ve školním roce 2010/2011 na 68%
- změnit poměr mezi maturitními obory všeobecného a odborného vzdělávání na cca 25-32% : 38-45%
- odborné školy by mělo navštěvovat 70% žáků
- poměr všeobecné obory : odborné s maturitou : odborné bez maturity byl ve školním roce 2010/2011 24,8% : 43,3% : 31,9%

Z dokumentu „Kraje, školy, čísla 2007 a 2009“⁸ vyplývá, že podíl gymnazistů na celkovém počtu středoškoláků činil v ČR 21,8% v roce 2007 a 22,1% v roce 2009. V Ústeckém kraji to bylo 17,0% v roce 2007 a 17,1% v roce 2009, čímž se Ústecký kraj zařadil v obou sledovaných obdobích na poslední, 14. místo mezi kraji v ČR. V Ústeckém kraji je poměrně nejméně gymnazistů z celé ČR.

Všechna tato konstatování a cíle by tedy měla vést k posilování čtyřletého gymnaziálního vzdělávání, a to jak v celostátním, tak zejména v měřítku Ústeckého kraje.

Naopak, v záměru se konstatuje, že podíl žáků příslušného ročníku základních škol k počtu žáků víceletých gymnázií byl ve školním roce 2010/2011 12,6% (5. ročník - 10%, 7. ročník 2,6%).

Cílem je jednak nenavyšování tohoto poměru a v oblastech mimo Prahu (?) držet podíl mezi 5 – 10%.

Posledním strategickým dokumentem na celostátní úrovni (či spíše prozatím návrhem k projednání vládou po všeobecné diskuzi na podzim 2013) jsou MŠMT v lednu 2013 zveřejněné „**Hlavní směry**

⁸ CIBULKOVÁ,P.; HAVLÁKOVÁ,L.; KONRÁDOVÁ,J. aj. *Kraje, školy, čísla 2007*. Ústav pro informace ve vzdělávání. Praha: Tauris, 2008. ISBN 978-80-211-0556-0.

CIBULKOVÁ,P.; HLAVÍNOVÁ,H.; KONRÁDOVÁ,J. aj. *Kraje, školy, čísla 2009*. Ústav pro informace ve vzdělávání. Praha: Tauris, 2010. ISBN 978-80-211-0599-7.

strategie vzdělávací politiky do roku 2020“.⁹ Tento návrh však prozatím neobsahuje žádné zásadní změny v oblasti problematiky víceletých gymnázií, v podstatě jde o kritiku Bílé knihy.

1.5.3 Vývoj po roce 2000 na regionální úrovni – Ústecký kraj

Jak již bylo výše uvedeno, počátkem tisíciletí byla uzákoněna povinnost krajských úřadů pravidelně zpracovávat dlouhodobé záměry (zákon č. 564/1990 Sb., ve znění zákona č. 132/2000 Sb.) regionálního školství.

Tak vznikly Dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji na roky 2002-2005 a 2005-2008.

Z pohledu naší problematiky nás bude zajímat „**Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji 2008-2010**“.¹⁰ V něm se konstatuje, že ve školním roce 2004-2005 byl v Ústeckém kraji nadprůměrný počet gymnázií na 1000 žáků. Bylo to tím, že v kraji působilo více malých gymnázií s málopočetnými třídami. „Malá škola“ je zde definována jako neefektivní, s počtem žáků pod 400. Proto se navrhuje vytvoření systému tzv. „Páteřních škol Ústeckého kraje“, které budou zřizovatelem dále zvýhodňovány. V záměru není přesně definováno, které konkrétní školy se mají stát páteřními, pouze je odhadováno, kolik by jich mělo vzniknout v jednotlivých okresech kraje. Je zajímavé, že až na jednu výjimku (explicitně však nejmenovanou, šlo však zcela jednoznačně o záměr

⁹ *Hlavní směry strategie vzdělávací politiky do roku 2020* [on line]. Praha: MŠMT, 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné na: < <http://www.msmt.cz/pro-novinare/strategie-vzdelavaci-politiky-ceske-republiky-do-roku-2020?highlightWords=hlavn%C3%AD+sm%C4%9Bry+vzd%C4%9B%C3%A1+va+c%C3%AD+politiky+roku+2020> >.

¹⁰ *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji 2008 – 2010* [on line]. Ústí nad Labem: OŠMT Krajského úřadu Ústeckého kraje, 2012 [cit. 2013-01-15].

Dostupný na: <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1476298&p1=85958&query=Dlouhodob%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Bry+vzd%C4%9B%C3%A1+v%C3%A1n%C3%AD+a++2008%2D2010>.

sloučit litoměřické a lovosické gymnázium) se záměr slučovat školy netýká gymnázií v kraji. Bylo to rozhodnutí pod politickým tlakem, jelikož záměr „optimalizovat síť škol kraje“ byl velmi silný. Jelikož byl však tento dokument vydán před volbami do krajského zastupitelstva, záměr slučovat gymnázia se přesouvá až do dalšího volebního období. Jde o typický příklad neodborného rozhodování, respektive zohlednění jiných, než odborných aspektů.

Naplánovaný počet gymnázií tedy zůstává na (až na výše zmíněnou výjimku) původním počtu – 16-17 příspěvkových organizací kraje.

V dokumentu je zmínka o zvýšení počtu gymnazistů v kraji mezi léty 2001 a 2007 ze 7790 žáků na 8210 žáků.

Nejdůležitějším dokumentem z pohledu víceletých gymnázií je **„Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji 2012 – 2016“** schválený krajským zastupitelstvem v roce 2011.¹¹

V tomto dokumentu jsou následující statistické údaje:

Počet gymnazistů, všech středoškoláků s MZ a jejich poměr v ÚK v letech 2005 – 2012

rok	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
počet gymnazistů	8165	8210	8143	8221	8099	7697
počet středoškoláků s maturitní zkouškou	24990	25321	25492	25797	25758	24887
procentuální podíl	32.67%	32,42%	31,94%	31,87%	31,44%	30,93%

¹¹ *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji 2012 – 2016* [on line]. Ústí nad Labem: OŠMT Krajského úřadu Ústeckého kraje, 2012 [cit. 2013-01-15]. Dostupný na: <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1537099&p1=85958>.

Zároveň je konstatováno, že ideální procentuální poměr mezi počtem gymnazistů a všech středoškoláků s MZ je 22%. To však není v souladu se závěry obsažené v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR 2011-2015¹², kde se uvádí poměr všeobecného a ostatního středoškolského vzdělávání 25 – 32% (v ÚK jsou kromě gymnázií pouze 3 školy s všeobecným zaměřením mající celkově cca 800 žáků).

I další závěry vyplývající z tohoto dokumentu jsou velmi důležité. Je zde konstatováno, že se zastavil trend zvyšování počtu žáků maturitních oborů vzdělávání a naopak jich začalo ubývat (v souladu s demografickým vývojem kraje).

Protože začalo od roku 2009 ubývat žáků ve čtyřletých gymnáziích, bylo otevřeno více tříd víceletého gymnaziálního studia. To se však nelíbilo obcím jako zřizovatelům základních škol, kterým se snižovaly výkony, což byl při normativním financování ekonomický problém. Zdůvodnění v záměru je takové, že šlo o neuvážené a předčasné odchody žáků, kteří nebyli tak nadaní, aby měli studovat víceletá gymnázia.

Výsledkem je požadavek obsažený v této koncepci: **od 1.9. 2013 smí být každoročně na jednom víceletém gymnáziu otevřena pouze jedna prima.**

Pravidlem „jedno gymnázium – jedna prima“ se docílí vyšší kvality ve vzdělávání a nadaní žáci budou mít ideální podmínky pro vzdělávání ve vybraných gymnáziích.

V koncepci se dále stanovuje 71% podíl maturitních oborů (opět v rozporu s celostátní strategií¹³, zakazuje se navyšování kapacity jednotlivých oborů vzdělávání a vznik nových škol.

Pravidlem jedno „gymnázium jedna prima“ chtějí krajští zastupitelé dosáhnout 7% podíl počtu žáků víceletých gymnázií na počtu žáků odpovídajícího ročníku základních škol.

¹² Viz odkaz 7

¹³ Viz odkaz 7

2 Hlavní myšlenkové proudy od roku 1990

Počátkem 90. let se do českého vzdělávacího prostoru vrátila víceletá gymnázia. Prakticky neexistovala opozice k záměru vzdělávat nadané žáky ve víceletých gymnáziích.

To se změnilo až s nástupem sociálně-demokratické vlády Miloše Zemana. Tehdejší ministr školství jeho vlády Eduard Zeman zastával názor, že víceletá gymnázia odvádějí nadané žáky druhých stupňů základních škol a snižují tak kvalitu a společenské hodnocení této formy vzdělání a zároveň ve větších městech s větším počtem gymnázií přebírají víceletá gymnázia nadané studenty gymnáziím čtyřletým. Odpůrci víceletých gymnázií též tvrdili, že dochází k předčasné selekci. Eduard Zeman se tedy (neúspěšně) snažil o jejich zrušení¹⁴.

Paradoxně však způsob přijímacích zkoušek na střední školy zavedený též za vlády sociální demokracie přispěl k obavám žáků základních škol, že by v přijímacích zkouškách v deváté třídě neuspěli, a tak raději přecházeli na střední školu, jakmile se jim taková možnost naskytla poprvé - tedy již po páté (sedmé) třídě ZŠ na víceleté gymnázium.

Zastánci víceletých gymnázií obhajovali v celonárodní diskuzi svou vizi vyšší kvalitou výuky, péčí o talenty na víceletých gymnáziích a tvrzením, že existence víceletých gymnázií je výzvou pro základní školy, aby zkvalitnily svou výuku.

V roce 2004 vláda sociální demokracie premiéra Vladimíra Špidly prostřednictvím ministryně školství Petry Buzkové předložila do parlamentu ČR novelu školského zákona, která počítala s rozdělením víceletého vzdělávacího programu gymnázia na dva stupně, a to nižší a vyšší. Do vyššího stupně gymnázia by se mohli

¹⁴ FALTÝNEK, V. *Ministerstvo chce zrušit víceletá gymnázia* [on line]. 16.3. 2001. Dostupné na: <<http://www.radio.cz/cz/clanek/5601>>.

hlásit nejen uchazeči, kteří ukončili nižší stupeň daného gymnázia, ale i ostatní uchazeči, kteří absolvovali nižší stupeň jiného gymnázia či splnili povinnou školní docházku. Pokud by se ředitel víceletého gymnázia rozhodl stanovit přijímací zkoušky do vyššího stupně gymnázia, museli by je konat všichni uchazeči¹⁵.

Přijetí takovéto novely zákona by de facto odbouralo možnost přestupu ze základní školy v sedmé třídě, tedy znamenalo by zánik šestiletých víceletých gymnázií. To by bylo v rozporu s argumenty výše uvedených ministrů školství týkajících se předčasné selekce ve vzdělávání žáků – osmiletá gymnázia by posílila na úkor šestiletých.

Nakonec tato novela nebyla přijata a problematika omezování víceletých gymnázií byla načas odložena. Zčásti z důvodu změny politické reprezentace v roce 2006, zčásti proto, že se v těchto letech školství zabývalo především kurikulární reformou – tvorbou rámcově vzdělávacích plánů jednotlivých učebních oborů a školských vzdělávacích programů jednotlivých škol.

Diskuze o přínosnosti víceletých gymnázií ožila opět až s reálným negativním demografickým vývojem. Tento problém se koncem prvního desetiletí tohoto století posunul ze sféry základních škol na školy střední. Přišla nutnost optimalizovat síť škol a školských zařízení – některé rušit, další slučovat, jiné omezovat v počtech přijatých žáků. Víceletá gymnázia se opět stala předmětem zvýšeného zájmu především regionálních politiků.

29. září 2008 otiskly Lidové noviny v příloze Akademie anketu o smyslu víceletých gymnázií. Zde jsou některé názory tehdejších politiků¹⁶:

Ondřej Liška, ministr školství(SZ): „Pokud si rodiče myslí, že dětem radikálně pomohou, když je pošlou na víceleté gymnázium, nemusí to být pravda. Náš vzdělávací systém je charakteristický poměrně

¹⁵ MALINOVSKÝ, J. *Další útok na víceletá gymnázia* [on line] [cit. 20013-02-12]. Dostupné na: <http://cz.altermedia.info/uvahy-a-komentare/dalsi-utok-na-viceleta-gymnazia_695.html>.

¹⁶ Lidové noviny, příloha Akademie. *Anketa o smyslu víceletých gymnázií*. 29.9. 2008.

vysokým stupněm selektivity. Mou snahou je snížit tuto selektivitu a podporovat základní školy tak, aby mohly konkurovat na jakékoli úrovni víceletým gymnáziím.“

Jiří Havel, stínový ministr školství ČSSD: „Osmiletá gymnázia smysl mají, ale měla by být určena jen pro nejtalentovanější děti. Jejich masovost nemá pak už dodatečnou pedagogickou přidanou hodnotu. Ale samozřejmě dětem v nich neškodí, jen nejsou vedeny k výrazně lepším výsledkům. Osmiletá gymnázia tu jsou, protože je rodiče chtějí. A přání lidí se v demokracii nedají zakázat.“

Michaela Šojdrová, poslankyně KDU-ČSL: „Existence těchto gymnázií je užitečná jen v případě, že se jedná o skutečně výběrovou školu talentů, které by zbytečně zahálely v jiném prostředí. To je důvod, proč jejich existenci podporuji, ale také proč jsem nepodpořila zrušení postupových zkoušek mezi nižším a vyšším stupněm gymnázia. Za zásadní úkol považuji růst úrovně druhého stupně ZŠ.“

Milan Bičík, poslanec KSČM: „Kromě pozitiv a „pozitiv“ pro žáky a rodiče víceletých gymnázií přináší jejich existence také méně pozitivní důsledky pro základní školství. Při zvažování změn zpravidla vítězí politické hledisko. Postupný útlum 6letých a výrazné omezení počtu žáků přijímaných do 1. ročníků 8letých gymnázií by českému školství jen prospěly.“

Karel Barták, předseda senátního výboru pro vzdělání (nezávislý): „Tyto školy byly myšleny jako možnost vzdělávání extrémně nadaných dětí. Skutečnost je taková, že jich bylo zřízeno mnoho, dětí je méně a studují zde i děti nadprůměrné, ne však geniální. Smysl tedy mají, ale musíme se vrátit k původnímu záměru. Méně tříd a individuální péče.“

Josef Trnava, děkan Pedagogické fakulty MU: „Vedle tradice je hlavním důvodem právo volby vzdělávací cesty. Takové gymnázium má své klady i zápory, klady ale převládají. Nadaní žáci jsou významnou skupinou žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami, stejně jako např. handicapovaní. Naše školství však nadané žáky příliš nepodporuje, a to by měl být hlavní úkol těchto gymnázií.“

Mezi velmi zajímavé práce na toto téma patří studie Jany Strakové ze Sociologického ústavu Akademie věd ČR publikovaná v roce 2010¹⁷.

Mezi závěry studie patří:

Efektivita vzdělávání: „Na konci prvního ročníku střední školy nejsou statisticky významné rozdíly v matematických vědomostech, jež získali ve škole žáci, kteří se vzdělávali 2–4 roky ve výběrovém prostředí víceletého gymnázia, a žáci, kteří začali studovat čtyřleté gymnázium po ukončení druhého stupně základní školy. Celkově lepší výsledky žáků víceletých gymnázií jsou z velké míry způsobeny lepším sociálním složením víceletých tříd.“

Úspěšnost k přijetí k dalšímu studiu: „Výsledky ukazují, že mezi absolventy víceletého a čtyřletého gymnázia nejsou statisticky významné rozdíly v úspěšnosti ani tehdy, nezohledňujeme-li jejich socioekonomický status.“

V závěru se zmiňuje: „Absolvování víceletého gymnázia nicméně zvyšuje pravděpodobnost studia prestižních vysokoškolských oborů. I když absolventi víceletých gymnázií nevykazují v přijetí na vysoké školy celkově vyšší úspěšnost, absolvování víceletého gymnázia je významným prediktorem studia práv, která patří k nejprestižnějším vysokoškolským disciplínám“.¹⁸

V řízení regionálního školství však v těchto letech můžeme sledovat vysokou snahu řešit radikálně problém víceletých gymnázií.

V kraji Vysočina zastupitelé přijali v lednu 2011 „Návrh opatření k řešení dopadů demografického vývoje do středních škol zřizovaných krajem“, ve kterém je plánováno masivní rušení gymnázií, nebo jejich slučování s jinými školami¹⁹.

¹⁷ STRAKOVÁ, J. *Přidaná hodnota studia na víceletých gymnáziích ve světle dostupných datových zdrojů* [on line]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010 [cit. 2013-02-25]. Dostupné na: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/5301a482048f24216ed10329bc0948c43f224d54_Strakova.pdf>. ISSN 0038-0288.

¹⁸ Viz odkaz 17

¹⁹ Návrh opatření k řešení dopadů demografického vývoje do středních škol zřizovaných krajem [on line]. MŠMS 2011. Dostupné na: <<http://www.kr->

Po bouřlivých diskuzích s řediteli středních škol kraje však k žádnému slučování škol a rušení víceletých gymnázií nedošlo.

V Ústeckém kraji nebyla v roce 2011 snaha gymnázia rušit, ale slučovat v rámci projektu „Páteřní školy“.²⁰

To vyvolalo obrovské protesty rodičovské veřejnosti, vznik peticí a studentských stávek. Některá města (Kláštorec nad Ohří, Lovosice) byla ochotna jednat s krajem o převzetí gymnázií do své správy.

Nakonec, s přibližujícími se volbami do krajských zastupitelstev v roce 2012, Ústecký kraj od slučování gymnázií odstoupil.

3 Klady a zápory časné selekce ve vzdělávacím systému

3.1 Náhledy odborníků a veřejnosti na exkluzi

Inkluze i exkluze ve vzdělávacích systémech je častým předmětem zkoumání odborníků na vzdělávání.

Zajímavé výsledky obsahuje studie „Školství – věc (ne)veřejná?“²¹. Autoři této knihy se zabývají rozbořením názorů české veřejnosti a rodičů na časné rozdělování žáků v české vzdělávací soustavě. Konstatují, že veřejné mínění přímo i nepřímo ovlivňuje tvorbu vzdělávací politiky, a že veřejné diskuze o této problematice se vedly již před zavedením jednotné školy v době první republiky.

První zásadní výzkumy prováděné především v anglosaském prostředí (Rosenbaum 1976, Oakes 1985)²² kritizovaly časnou selekci (exkluzi) z důvodů přiřazování méně kvalifikovaných učitelů nevýběrovým

vysocina.cz/navrh-opatreni-k-reseni-dopadu-demografickeho-vyvoje-do-strednich-skol-zrizovanych-krajem/d-4032008/p1=9077>.

²⁰ *Vyhlášení programu Páteřní škola Ústeckého kraje*. Rada ÚK 17.4. 2010. Dostupné na: <http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1670442>.

²¹ WALTEROVÁ, E.; ČERNÝ, K.; GREGER, D. aj. *Školství – věc (ne)veřejná?: Náhledy veřejnosti na školu a vzdělávání*. Univerzita Karlova Praha. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1882-1.

²² Viz 21, str. 120

skupinám a opačně, zhoršených třídních klimat a z toho vyplývajícího menšího času na výuku v těchto třídách, nižších nároků učitelů (nedostatečně stimulující kurikulum) a také omezení vyhlídek žáků na získání vyšších stupňů vzdělání a uplatnění v životě.

Obhájci rozdělování žáků dle jejich schopností argumentují tím, že je prospěšné pro slabší i nadané žáky. Učitelé mohou lépe přizpůsobovat tempo výuky a věnovat se jim více. Tyto názory sdílí především laická veřejnost. Dle odborných výzkumů (Gamoran a Mare 1989)²³ však rozdělování žáků vede ke zhoršování průměrného výsledku vzdělávání. Některé studie (Slavin 1990, Kerckhoff 1987)²⁴ uvádí, že žáci z nevýběrových tříd dosahují mnohem lepších výsledků, pokud jsou vzděláváni společně s žáky nadanými.

V mezinárodním srovnání pak systémy s časnou exkluzí (Německo, Rakousko, Slovensko – 10 let, ČR a Slovensko 11 let) dosahují průměrně horších výsledků ve vzdělávání, než země s inkluzivním systémem (Finsko)²⁵.

Výzkum²⁶ autorů knihy „Školství – věc (ne)veřejná?“ zkoumal postoje české rodičovské i nerodičovské veřejnosti k exkluzi. Podle jeho závěrů je většina (68%) přesvědčena, že rozdělování žáků podle jejich schopností prospívá všem žákům (slabším i nadaným), že mimořádně nadaní žáci by měli mít vlastní školy (60%) a 76% (!) veřejnosti je dokonce přesvědčeno, že učitelé na základní škole nemohou věnovat nadaní žáci mohou studovat na víceletých gymnáziích.

Oproti tomu ale „inkluzivní“ výrok „mimořádně nadaní by se měli vzdělávat společně s ostatními žáky, měla by jim ale být věnována zvláštní péče“ podpořilo 57% dotázaných, což na první pohled ukazuje na nekonzistentnost veřejné podpory oddělenému vzdělávání, ale při bližším ohledání se spíše zdá, že veřejnost vyžaduje časnou selekci právě proto, že nevěří, že „ideální model společného

²³ Viz 21, str. 121

²⁴ Viz 21, str. 121

²⁵ Viz 21, str. 121

²⁶ Viz 21. Analýza postojů k rozdělování žáků a inkluzi. Str. 121-140.

vzdělávání nadaných i průměrných“ je v ČR možný. Kdyby reálný (efektivní) byl, nebylo by zapotřebí víceletého gymnaziálního vzdělávání.

Ze studie dále vyplývá i zajímavý fakt, že krom toho že odborníci selekci nedoporučují, zatímco veřejnost si ji přeje, politici ji hájí či zatracují napříč politickým spektrem. Není tedy potvrzena korelace mezi levicovou ideologií a inkluzí, respektive pravicovou ideologií a exkluzí, jak by naznačoval „levicový“ (ČSSD) návrh Eduarda Zemana v roce 2001 na zrušení víceletých gymnázií a „pravicový“ (ODS) odpor proti tomuto opatření.²⁷

Z výzkumu naopak vyplývá, že exkluzi spíše podporují lidé mladší, ze středně velkých měst a lidé s dobrým sociálně-kulturním zázemím.²⁸

3.2 Argumenty proti předčasné exkluzi – shrnutí

-rozdělovat děti na „chytré“ a „hloupé“ v jedenácti letech je předčasné. Nedělíme je totiž ani tak podle studijních schopností, ale podle sociálního zázemí. Vzdělanější rodiny častěji podporují děti v učení, takže je pravděpodobnější, že se dostanou na výběrovou školu.

- na víceletá gymnázia s ubývajícím počtem dětí odchází stále větší část populačního ročníku. Mimo velká města jsou to dva tři žáci ze třídy, ale například v Praze je to až třetina žáků. To je už velmi silný zásah do sociálního složení třídy.

-odchod té pilnější části žáků zásadně ztěžuje učitelům na ZŠ práci. Zbylé děti mají velmi malou motivaci se učit, protože třídní vzory zmizely.

-předčasným odchodem žáků ze základních škol při normativním financování zbytečně komplikujeme ekonomickou situaci základního školství.

²⁷ Viz 21, str. 143-144

²⁸ Viz 21, str. 140-142

-není stoprocentně jisté, že víceletá gymnázia jsou opravdu lepší školy. Nemusí být v hledání vzdělávacích metod nijak tvořivé, nasadí na jedenáctileté děti standardní středoškolské metody, protože předpokládají, že talentované a motivované děti to nakonec nějak zvládnou.

-předčasná diferenciací vede ke zhoršení našich výsledků v mezinárodních šetřeních. Samotné děti z víceletých gymnázií mají velmi dobré výsledky, o to horší je pak celostátní průměr. Země, které se rozhodly vzdělávat déle společně (např. Polsko), zaznamenaly jasné zlepšení například v testech funkční gramotnosti PISA²⁹.

3.3 Argumenty pro včasnou exkluzi – shrnutí

-odchod dětí na víceletá gymnázia nezhoršuje celkové výsledky vzdělávání. Z běžné třídy odchází jen málo dětí a pro zkvalitnění vzdělávání bude stačit, když na normální školy bude větší přísnost – plošné testy po páté a deváté třídě obecně zlepší kvalitu absolventů.

-není pravda, že existence osmiletých gymnázií zhoršuje celkové výsledky populace. I v mezinárodním srovnávání žáků³⁰ pátých tříd je patrné zhoršení, byť na osmiletá gymnázia děti odcházejí později.

-pokud se omezí počet dětí odcházejících na víceletá gymnázia jen na pět procent, budou některá gymnázia v menších městech zrušena. V regionech to pro mnohé děti bude znamenat, že pro ně osmileté gymnázium v okresním městě bude dopravně nedostupné. Na víceletá gymnázia tedy nebudou chodit ti nejtalentovanější, ale ti, kteří to mají nejbliž.

-žáci z gymnázií nestudují následně především humanitně orientované obory. Stejně často chodí i na technické vysoké školy a jsou tam

²⁹ Viz odkaz 5

³⁰ Viz odkaz 5

úspěšní.³¹ Omezením gymnázií tedy spíš zhoršíme i kvalitu uchazečů o studium technických oborů.

-v České republice studuje příliš málo žáků na všeobecně vzdělávacích školách. V tomto směru jsme pořád pod evropským průměrem.³²

-podmínkou svobodné společnosti je svoboda volby – rodiče nesmí být omezováni ve svobodném rozhodnutí, kam dají studovat své dítě. Rodiče posílají děti na tyto školy proto, že tam podle nich získají lepší vzdělání.

-kvalitní základní školy se konkurence víceletých gymnázií obávat nemusejí. Prostým omezením víceletých gymnázií se kvalita základního školství nezlepší.

-omezení gymnázií neušetří žádné peníze, protože vzdělávání v tomto typu škol je ve srovnání s ostatními školami levné. Navíc třídy víceletých i čtyřletých gymnázií jsou obvykle zaplněné. Nejdražší je vzdělávání právě v učňovských oborech.

-víceletá gymnázia generují podle statistik MPSV ČR nejmenší procento nezaměstnaných.³³

4. Míra zastoupení víceletých gymnázií v Ústeckém kraji

4.1 Výčet gymnázií zřízených Ústeckým krajem

Okres Chomutov

Gymnázium, Chomutov, Mostecká 3000 – čtyřletý a šestiletý obor

³¹ Výroční zpráva Gymnázia Chomutov 2011/2011. Dostupné na: <http://www.gymcv.cz/index.php/ke-stazeni/finish/7/55>.

³² McKinsey and Company: *Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení* [on line]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2010 [cit. 2013-02-24]. Dostupné na: http://vmu.pedf.cuni.cz/moodle/file.php/127/ZAKLADNI_MATERIALY/Klesajici_vysledky_ceskeho_skolstvi.pdf.

³³ Viz odkaz 3

Gymnázium Kadaň – čtyřletý a osmiletý obor

Gymnázium a Střední odborná škola Klášterec nad Ohří – čtyřletý a osmiletý obor

Okres Louny

Gymnázium Václava Hlavatého Louny – čtyřletý a osmiletý obor

Gymnázium Žatec – čtyřletý a osmiletý obor

Gymnázium Podbořany – osmiletý obor

Okres Most

Podkrušnohorské gymnázium Most – čtyřletý a osmiletý obor

Gymnázium T.G.Masaryka Litvínov – čtyřletý a osmiletý obor

Okres Teplice

Gymnázium Teplice – čtyřletý a osmiletý obor

Gymnázium Duchcov – čtyřletý a osmiletý obor

Okres Ústí nad Labem

Gymnázium Ústí nad Labem, Jateční 22 – čtyřletý a osmiletý obor

Gymnázium a Střední odborná škola dr. Václava Šmejkala – čtyřletý a osmiletý obor

Okres Děčín

Gymnázium Děčín – čtyřletý a osmiletý obor

Gymnázium Rumburk – čtyřletý a osmiletý obor

Okres Litoměřice

Gymnázium Josefa Jungmanna Litoměřice – čtyřletý a osmiletý obor

Gymnázium Lovosice – čtyřletý a osmiletý obor

Gymnázium Roudnice – čtyřletý a osmiletý obor

Celkem: 17 veřejných gymnázií (16 čtyřletých oborů, 1 šestiletý a 16 osmiletých oborů)

V kraji dále působí jedno městské gymnázium (Česká Kamenice), 2 církevní gymnázia (Varnsdorf, Bohosudov) a 2 soukromá gymnázia (Chomutov, Dubí). Soukromé gymnázium Chomutov se 1.8. 2013 transformuje na Městské gymnázium Jirkov. Celkem tedy v Ústeckém kraji působí 22 gymnázií všech typů.

4.2 Počet žáků v gymnáziích Ústeckého kraje v letech 2008-2012

4.2.1 Počet žáků víceletých gymnázií zřízených Ústeckým krajem v letech 2008 -2012

V tabulce jsou uvedeny počty žáků víceletých gymnázií zřizovaných Ústeckým krajem v letech 2008-2012 uváděné ve výročních zprávách těchto škol v daném období. V posledním sloupci je premisa (odhad) stavu roku 2018, kdy se již naplno projeví opatření kraje „jedno gymnázium – jedna prima“. U gymnázií z velkých spádových oblastí, která mají nyní vyšší počet tříd než je ročníků víceletého cyklu, je predikováno číslo podle vzorce : počet tříd x maximální počet žáků v jedné třídě (= 8 x 30). Gymnázium Chomutov provozuje šestiletý cyklus, proto je predikce 180.

U menších gymnázií (menší spádové oblasti) je odhad vzhledem k demografickému vývoji stejný, jako stav žáků ve školním roce 2011/2012.

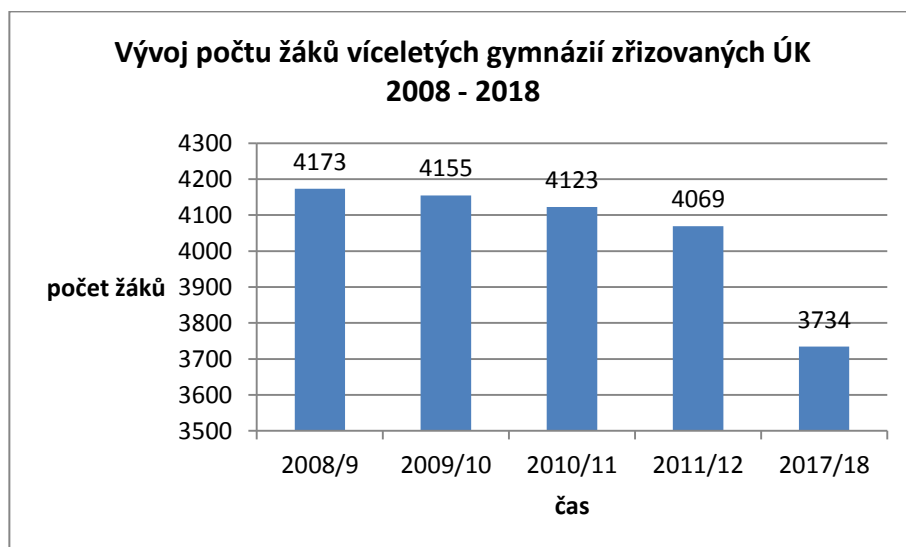
Z tabulky vyplývá, že zatímco v letech 2008 – 2012 klesl počet žáků o 104 , což představuje pokles o 2,49%, díky administrativnímu opatření zřizovatele klesne počet žáků mezi lety 2012 a 2018 pravděpodobně o 8,23%. Mezi roky 2008 a 2018 pak celkem o 10,52% .

Počet žáků víceletých gymnázií zřízených Ústeckým krajem v letech 2008 -2012

Gymnázium	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2017/18
Chomutov	230	231	231	227	180
Kadaň	170	168	165	164	164
Klášterec nad Ohří	212	208	210	205	205
Louny	223	223	221	215	215
Žatec	210	206	209	218	218
Podbořany	155	160	156	157	157
Most	511	498	477	450	480
Litvínov	202	194	196	199	199
Teplice	399	414	427	429	240
Duchcov	205	203	201	195	195
Ústí - Jateční	264	237	235	240	240
Ústí dr.Šmejkal	365	369	356	344	240
Děčín	243	268	260	261	240
Rumburk	119	120	118	115	115
Litoměřice	220	216	210	203	203
Lovosice	206	204	208	203	203
Roudnice	239	236	243	244	240
Celkem	4173	4155	4123	4069	3734

Zdroj: výroční zprávy jednotlivých gymnázií z let 2008-2012 dostupné na jejich webových stránkách

Tabulkové hodnoty vyjádřené v grafu:

Zdroj: výroční zprávy jednotlivých gymnázií z let 2008-2012 dostupné na jejich webových stránkách.

4.2.2 Počet žáků čtyřletých gymnázií zřizovaných ÚK v období 2008 - 2012

V následující tabulce je zdokumentován vývoj počtu žáků ve čtyřletém cyklu studia v letech 2008 – 2012. Predikci roku 2018 nelze učinit, jelikož zatím neexistují žádná administrativní omezení. Lze jen konstatovat, že důležitými faktory pro vývoj čtyřletých gymnázií budou demografie a povinně zavedené přijímací zkoušky od školního roku 2014/2015.³⁴

Zdrojem dat jsou opět výroční zprávy jednotlivých škol v daném období. Z tabulky i grafu vyplývá poměrně konstantní počet žáků čtyřletých cyklů gymnázií v kraji. Po částečném úbytku ve školním roce 2010/2011 (4,66 % proti roku 2008/2009) se počet žáků opět začal zvyšovat, zřejmě jako reakce na opatření kraje „jedno gymnázium - jedna prima“. Školy si jednoduše vzhledem k normativnímu financování vztaženého na jednoho žáka vykompenzovaly úbytek financí v oblasti přímých nákladů, takže úbytek žáků v porovnání roků 2008 a 2012 je ve výši pouhých 2,61 % (- 94 žáků v rámci celého kraje).

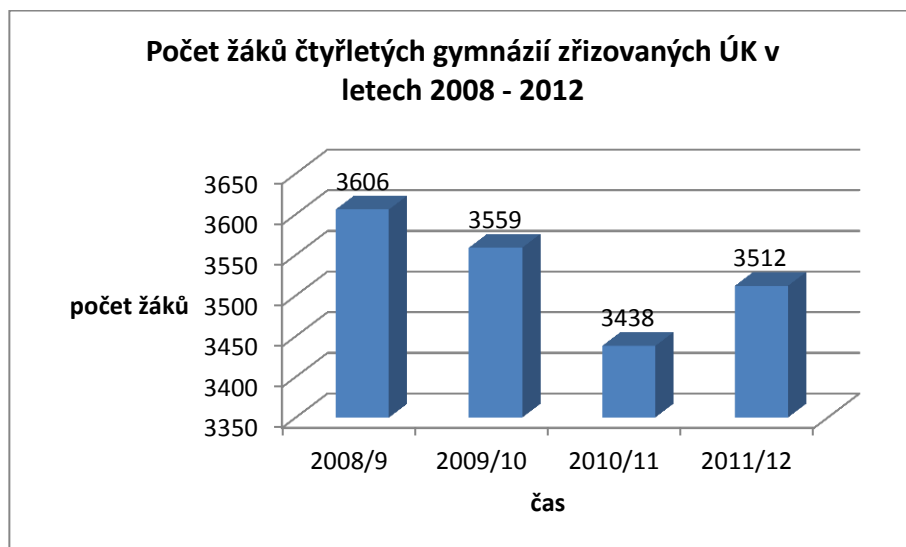
³⁴ Strategie na zlepšení výsledků vzdělávání ve SŠ zřizovaných Ústeckým krajem 2012-2016. Zastupitelstvo Ústeckého kraje 18. 4. 2012. Dostupné na: <<http://www.kr-ustecky.cz/skolstvi.asp>>.

Počet žáků čtyřletých gymnázií zřízených ÚK v období 2008 - 2012

Gymnázium	2008/9	2009/10	2010/11	2011/12
Chomutov	326	320	301	310
Kadaň	192	195	198	168
Kláštorec nad Ohří	102	99	100	93
Louny	120	124	119	119
Žatec	124	119	103	218
Podbořany	0	0	0	0
Most	394	393	399	399
Litvínov	122	122	120	114
Teplice	426	418	407	405
Duchcov	120	117	114	113
Ústí - Jateční	385	428	402	413
Ústí - dr.Šmejkal	268	221	222	213
Děčín	294	267	262	256
Rumburk	165	155	159	176
Litoměřice	285	279	270	264
Lovosice	107	106	96	92
Roudnice	176	196	166	159
Celkem	3606	3559	3438	3512

Zdroj: výroční zprávy jednotlivých gymnázií z let 2008-2012 dostupné na jejich webových stránkách.

Grafické znázornění tabulky

Zdroj: výroční zprávy jednotlivých gymnázií z let 2008-2012 dostupné na jejich webových stránkách.

4.2.3 Počet všech žáků gymnázií zřizovaných Ústeckým krajem v letech 2008 – 2012

Počet všech žáků gymnázií zřizovaných Ústeckým krajem poklesl na základě údajů zveřejněných ve výročních zprávách těchto škol v letech 2008 – 2012 o 198 žáků, tedy o 2,55 %.

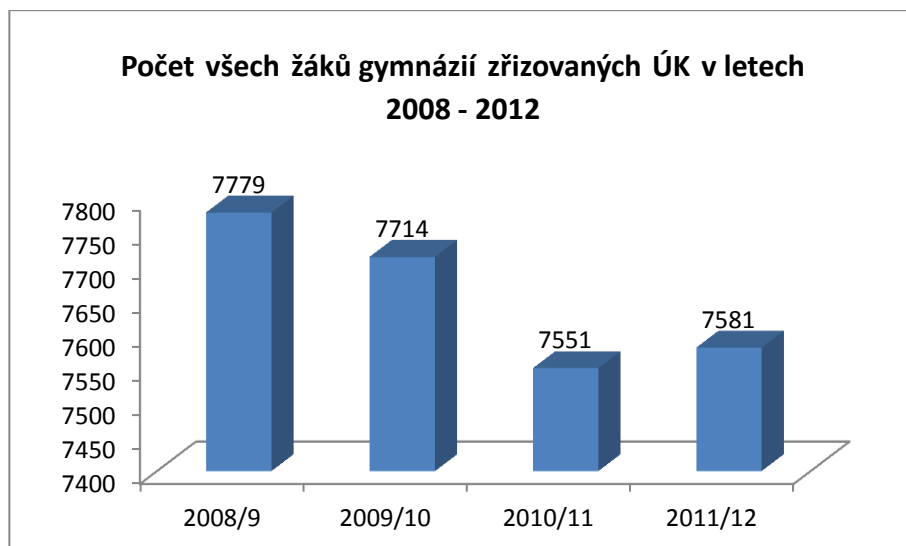
Ve stejném období populačních ročníků patnáctiletých (tzn. narozených mezi lety 1993 – 1997, viz tabulka str. 4) klesl počet narozených dětí v Ústeckém kraji z 10 491 v roce 1993 na 7 785 v roce 1997, tedy o 2 706 dětí, což představuje pokles o 25,79%.

Je tedy zřejmé, že relativně počet žáků gymnázií ve sledovaném období naopak stoupl.

Počet všech žáků gymnázií zřizovaných ÚK v letech 2008 - 2012

Gymnázium	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Chomutov	556	551	532	537
Kadaň	362	363	363	334
Kláštorec nad Ohří	314	307	310	298
Louny	343	347	340	336
Žatec	330	330	321	329
Podbořany	155	160	156	157
Most	905	891	878	849
Litvínov	324	316	316	313
Teplice	832	834	834	825
Duchcov	325	320	315	308
Ústí - Jateční	648	665	637	653
Ústí - dr.Šmejkal	633	590	578	557
Děčín	537	535	522	517
Rumburk	403	398	400	415
Litoměřice	505	495	480	467
Lovosice	313	310	304	295
Roudnice	415	432	408	403
Celkem	7779	7714	7551	7581

Zdroj: výroční zprávy jednotlivých gymnázií z let 2008-2012 dostupné na jejich webových stránkách.

Zdroj: výroční zprávy jednotlivých gymnázií z let 2008-2012 dostupné na jejich webových stránkách.

4.3 Počet žáků středních škol v ÚK v letech 2008 – 2012 (dle okresů)

Zajímavé je také zjištění vývoje počtu všech středoškoláků v kraji ve sledovaném období. Mezi lety 2008 – 2012 ubylo na středních školách Ústeckého kraje 3 808 žáků, což představuje opravdu výrazný pokles o 9,24%.

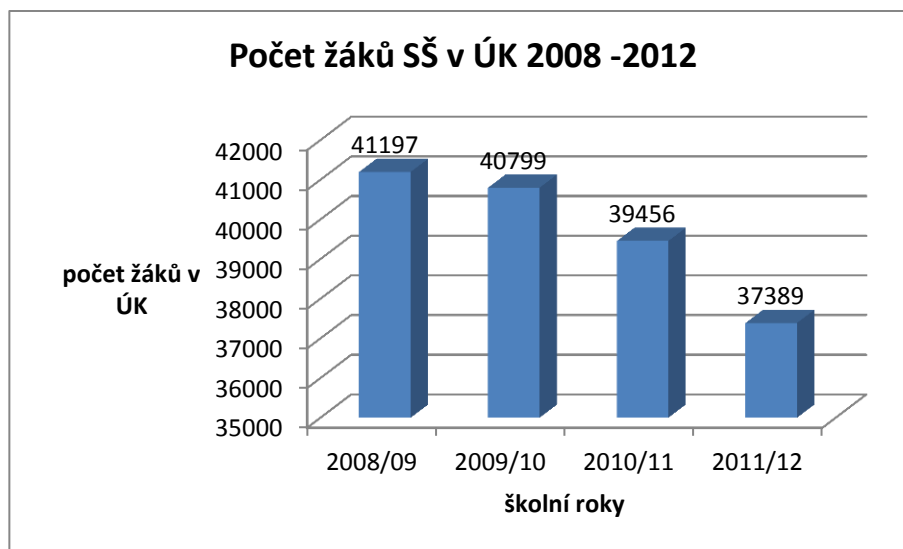
Z dat uvedených v předcházející kapitole je zjevné, že úbytek žáků gymnázií oproti úbytku všech středoškoláků je pouze čtvrtinový. Jinými slovy – žáci, kteří dříve odcházeli na odborné školy a učiliště, preferovali přijetí na gymnázia, která jim to ráda umožnila pravděpodobně snížením nároků na přijetí.

Je to však primárně špatně? Jak byl a je nastavený podíl všeobecného a odborného vzdělání v Ústeckém kraji a je v souladu se strategickými záměry České republiky? Odpověď nám poskytne další kapitola.

Počet žáků SŠ ÚK dle okresů v letech 2008 - 2012

Okres	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Děčín	7218	7234	6981	6626
Chomutov	6163	6016	5694	5261
Litoměřice	5978	5817	5572	5281
Louny	3490	3408	3278	3060
Most	6159	6319	6188	5970
Teplice	5044	4984	4879	4632
Ústí nad Labem	7145	7021	6864	6559
Celkem žáků v kraji	41197	40799	39456	37389

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012 . Dostupné na: <www.kr-ustecky.cz>.

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012 . Dostupné na: < www.kr-ustecky.cz>.

4.3.1 Podíl žáků SŠ s všeobecným zaměřením ke všem žákům SŠ v ÚK v letech 2008 - 2012

V této kapitole se věnujeme podílu všeobecného a ostatního středoškolského vzdělání. Toto téma sice není předmětem zkoumání práce, ale může nám částečně dokreslit strukturu vzdělávání v ÚK.

Z níže uvedených tabulek vyplývá, že podíl všeobecného vzdělání v kraji se pohybuje kolem hranice 20% a mírně stoupá v důsledku celkového úbytku žáků a zároveň stabilnímu stavu žáků na gymnáziích.

Tento poměr je v rozporu s dlouhodobým záměrem vzdělávání ČR 2011-2015 – ten hovoří o poměru 25 – 32%. Tento poměr splňuje dlouhodobě pouze okres Litoměřice, v posledním sledovaném roce pak ještě okresy Most a Louny. Naopak, okres Děčín se pohybuje stabilně pod úrovní 15%.

Nutno připomenout, že doporučení poměru všeobecného a odborného vzdělávání na 30:70% se objevuje i v závěrech mezinárodních šetření.³⁵

Podíl žáků SŠ s všeobecným zaměřením ke všem žákům SŠ v ÚK v letech 2008 - 2012

školní rok	2008/09			2009/10		
okres	všeobecné SŠ	SŠ	podíl (%)	gymnázia	SŠ	podíl(%)
Děčín	940	7218	13,02	933	7234	12,90
Chomutov	1232	6163	19,99	1221	6016	20,30
Litoměřice	1583	5978	26,48	1587	5817	27,28
Louny	828	3490	23,72	837	3408	24,56
Most	1579	6159	25,63	1557	6319	24,64
Teplice	1157	5044	22,94	1154	4984	23,15
Ústí n.L.	1281	7145	17,93	1255	7021	17,87
Celkem	8600	41197	20,87	8544	40799	20,94

školní rok	2010/11			2011/12		
okres	gymnázia	SŠ	podíl(%)	gymnázia	SŠ	podíl(%)
Děčín	922	6981	13,20	932	6626	14,07
Chomutov	1205	5694	21,16	1169	5261	22,19
Litoměřice	1542	5572	27,67	1515	5281	28,69
Louny	817	3278	24,92	822	3060	26,86
Most	1544	6188	24,95	1512	5970	25,33
Teplice	1149	4879	23,55	1133	4632	24,03
Ústí n.L.	1215	6864	17,70	1210	6559	18,45
Celkem	8394	39456	21,27	8293	37389	22,18

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012 . Dostupné na: <www.kr-ustecky.cz>.

³⁵ Viz odkaz 32

4.4 Počet žáků základních škol v ÚK v letech 2008 – 2012 celkem a podle jednotlivých okresů

V této práci nás však především zajímá poměr žáků víceletých gymnázií k počtu žáků odpovídajících ročníků základních škol v ÚK. Nejprve se podívejme, jak se odrazil nepříznivý demografický vývoj na počtu žáků ZŠ ÚK ve sledovaném období.

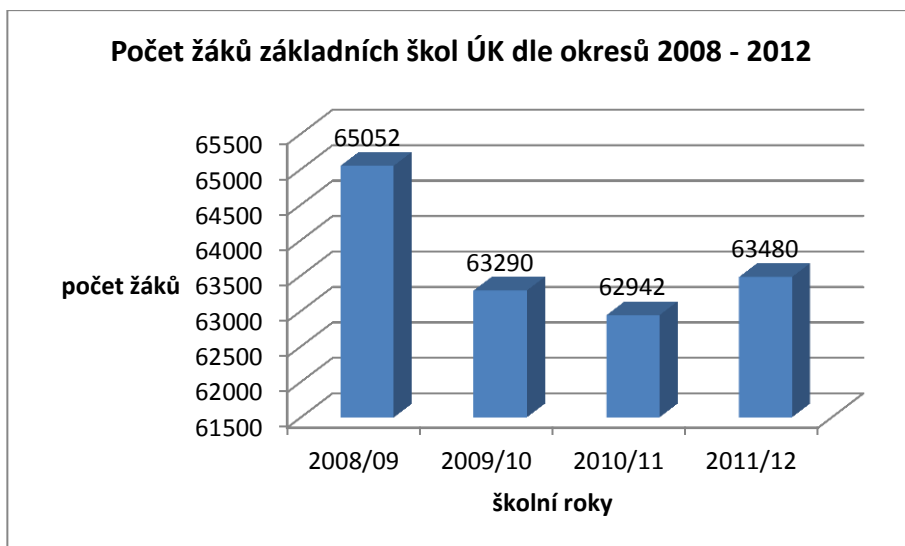
Z tabulky vyplývá, že pokles žáků o 2,42% se projevil ve všech okresech kraje, nejvíce v okrese Most (- 486 žáků, tj. 5,29%), nejméně v okrese Ústí nad Labem (- 22 žáků, tj. 0,23%).

Zároveň je důležité, že ve školním roce 2011/2012 došlo k obratu v nepříznivém vývoji, neboť poprvé po několika letech žáků ZŠ přibýlo (+ 538 žáků), což souvisí s demografickým obratem (jakkoli nevýznamným) v ÚK od roku 2001 (viz tabulka na str. 9 – počet narozených dětí v ÚK).

Počet žáků základních škol ÚK dle okresů 2008-2012

Okres	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Děčín	10723	10397	10285	10383
Chomutov	9998	9778	9707	9723
Litoměřice	9271	9080	9062	9208
Louny	6746	6542	6505	6501
Most	9191	8791	8645	8705
Teplice	9699	9501	9499	9558
Ústí nad Labem	9424	9201	9244	9402
Celkem žáků ZŠ v ÚK	65052	63290	62942	63480

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012 . Dostupné na: <www.kr-ustecky.cz>.

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012 .Dostupné na: <www.kr-ustecky.cz>.

4.4.1 Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií zřizovaných ÚK k žákům 2. stupně ZŠ v kraji v letech 2008 – 2012 celkem

Nyní se podívejme, jak vypadal ve sledovaných letech poměr žáků nižšího stupně víceletých gymnázií zřizovaných ÚK a žáků odpovídajících ročníků ZŠ ÚK.

Z uvedené tabulky vyplývá, že tento poměr byl stabilní, úbytek žáků víceletých gymnázií korespondoval s úbytkem žáků ZŠ.

Absolutně je procentuální podíl spíše v dolní části intervalu 5-10% daného Dlouhodobým záměrem ČR 2011-2015, ale je nutné připomenout, že tabulka vyjadřuje podíl žáků veřejných, krajem zřizovaných gymnázií.

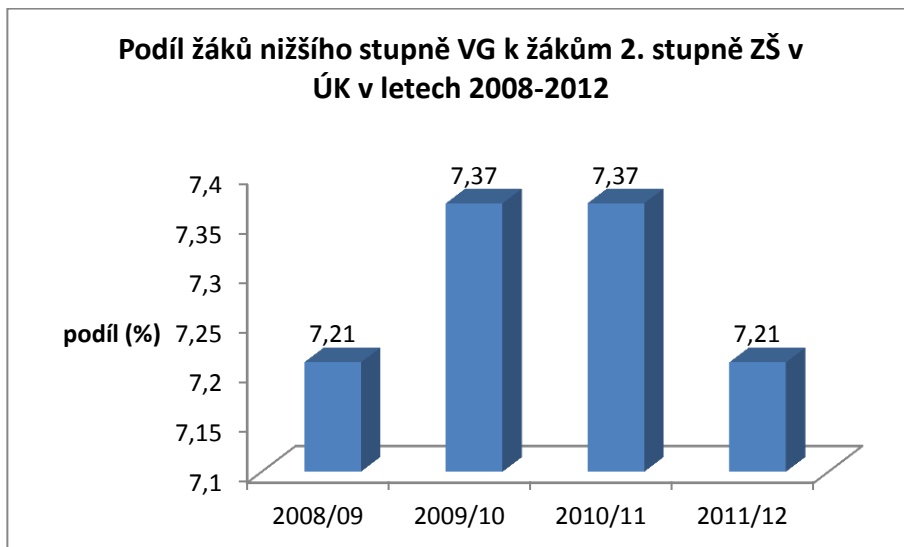
Tímto faktem lze i vysvětlit rozdíl mezi údaji uváděnými v oficiálních dokumentech, kde jsou data o cca jeden procentní bod vyšší než v níže uvedené tabulce.

Podíl žáků nižšího stupně VG k žákům 2. stupně ZŠ v ÚK v letech 2008-2012

školní rok	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
žáci 2.st. ZŠ	28912	28130	27975	28213
žáci VG nižšího stupně	2086	2072	2061	2035
podíl (%)	7,21	7,37	7,37	7,21

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012 . Dostupné na: <www.kr-ustecky.cz>.

Výroční zprávy gymnázií ÚK – dostupné na jejich webových stránkách.

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012. Dostupné na: <www.kr-ustecky.cz>.

Výroční zprávy gymnázií ÚK – dostupné na jejich webových stránkách.

4.4.2 Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií zřizovaných ÚK k žákům 2. stupně ZŠ v kraji v letech 2008 – 2012 dle okresů

Zajímavější srovnání těchto podílů se nám nabízí při pohledu na tabulku znázorňující situaci v jednotlivých okresech Ústeckého kraje. Vidíme zde nejen velké rozdíly v podílu zastoupení v jednotlivých okresech (např. téměř trojnásobné zastoupení žáků VG v okrese Louny v porovnání s okresem Děčín ve školním roce 2009/10), ale i registrujeme i fakt, že okres Louny se se svým podílem dostal pod hranici minima daného strategickým záměrem ČR (tj. 5%). Okresy Chomutov, Teplice a Ústí nad Labem se pohybují spíše ve spodní polovině rozmezí, Most a Litoměřice pak nad středem této škály.

**Podíl žáků nižšího stupně VG k žákům 2. stupně ZŠ v ÚK v letech 2008-2012
dle okresů**

školní rok	2008/09			2009/10		
okres	VG	ZŠ	podíl (%)	VG	ZŠ	podíl(%)
Děčín	181	4765	3,80	189	4621	4,09
Chomutov	304	4444	6,84	303	4346	6,97
Litoměřice	333	4120	8,08	328	4036	8,13
Louny	294	2998	9,81	295	2908	10,14
Most	357	4085	8,74	346	3907	8,86
Teplice	302	4311	7,01	308	4223	7,29
Ústí nad Labem	315	4189	7,52	303	4089	7,41
Celkem	2086	28912	7,21	2072	28130	7,37

školní rok	2010/11			2011/12		
okres	VG	ZŠ	podíl(%)	VG	ZŠ	podíl(%)
Děčín	189	4571	4,13	188	4615	4,07
Chomutov	303	4314	7,02	298	4321	6,90
Litoměřice	330	4028	8,19	325	4092	7,94
Louny	293	2891	10,13	295	2889	10,21
Most	337	3842	8,77	325	3869	8,40
Teplice	314	4221	7,44	312	4248	7,34
Ústí nad Labem	295	4108	7,18	292	4179	6,99
Celkem	2061	27975	7,37	2035	28213	7,21

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012. Dostupné na: < www.kr-ustecky.cz >.

Výroční zprávy gymnázií ÚK – dostupné na jejich webových stránkách.

4.4.3 Podíl pravděpodobně nově přijatých žáků víceletých gymnázií zřizovaných ÚK ve školním roce 2013/2014 k žákům pátého ročníku ZŠ v kraji ve školním roce 2012/2013

Přesnější představu o sledovaném podílu získáme, pokud srovnáme počet žáků, který si předsevzala přijmout v rámci přijímacího řízení 2013 víceletá gymnázia v ÚK³⁶ s počtem žáků navštěvujících ve školním roce 2012/13 pátou třídu ZŠ v ÚK.³⁷ Pro přehlednost a přesnost je nutné podotknout, že do těchto dat byli zahrnuti i žáci

³⁶ Viz odkaz 7

³⁷ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2011-2012. Dostupné na: < www.kr-ustecky.cz >.

šestiletého cyklu Gymnázia v Chomutově, kterým věkem odpovídají žáci sedmých tříd okresu Chomutov – viz další tabulky.

Z výsledků vyplývá opět velký (více než dvojnásobný) rozdíl v jednotlivých spádových oblastech kraje. Konkrétně okres Děčín se pohybuje pouze 4 setiny procenta nad spodní hranicí limitu, zatímco okres Louny překračuje limit o více než 2%.

Podíl žáků za celý kraj vypadá na první pohled jako téměř přesný střed v koridoru 5-10% (7,54%), jedná se však o optimistický maximalistický odhad, počítající s tím, že všechna gymnázia naplní své třídy třiceti žáky. Z let minulých však víme, že především menší gymnázia na malých městech své třídy plní v průměru 20 žáky³⁸, a že reálnější odhad skutečného počtu žáků víceletých gymnázií v kraji ve školním roce 2013/14 bude okolo 500, což by odpovídalo podílu 6,98% na počtu žáků pátých tříd ZŠ.

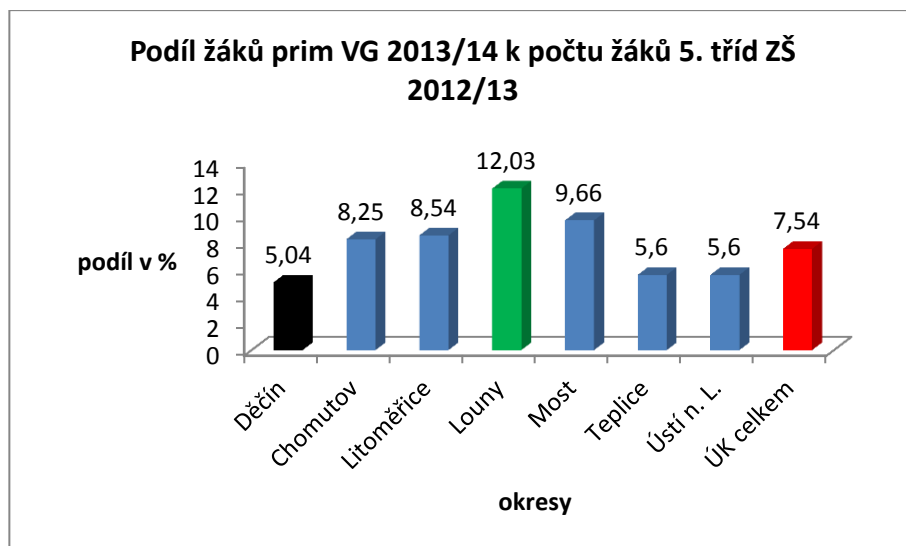
Podíl žáků prim VG 2013/14 k počtu žáků 5. tříd ZŠ 2012/13

okres	žáci prim 2013/14	žáci 5.tříd ZŠ 2012/13	podíl (%)
Děčín	60	1 190	5,04
Chomutov	90	1 091	8,25
Litoměřice	90	1 054	8,54
Louny	90	748	12,03
Most	90	932	9,66
Teplice	60	1 072	5,60
Ústí n. L.	60	1 072	5,60
ÚK celkem	540	7 159	7,54

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012. Dostupné na: < www.kr-ustecky.cz >.

Informace k přijímacímu řízení na víceletá gymnázia ÚK – dostupné na webových stránkách jednotlivých škol.

³⁸ Výroční zprávy Gymnázia Podbořany. Dostupné na: <<http://gymnazium.podborany.cz/wp-content/uploads/2011/06/vyrocnizprava1.doc>>.

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012. Dostupné na: < www.kr-ustecky.cz >.

Informace k přijímacímu řízení na víceletá gymnázia ÚK – dostupné na webových stránkách jednotlivých škol.

4.4.4 Podíl pravděpodobně nově přijatých žáků osmiletých víceletých gymnázií zřizovaných ÚK ve školním roce 2013/2014 k žákům pátého ročníku ZŠ v kraji ve školním roce 2012/2013

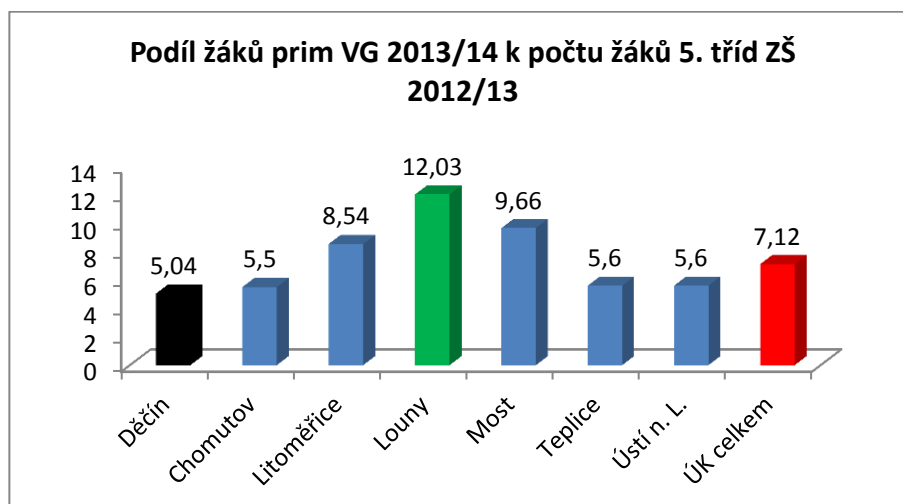
Z níže uvedené tabulky vyplývá, že pokud bereme v úvahu samostatně pouze osmiletý cyklus víceletého gymnázia, sníží se podíl žáků VG k počtu žáků odpovídajícího ročníku ZŠ na 7,12%, tedy o 0,42%. Spádová oblast Chomutov oslabí v této kategorii o 2,75% a dostane se tak jen o 0,5% nad spodní hranici limitu.

Pokud však znovu realisticky odhadneme skutečný počet žáků přijatých do osmiletého studia na 470 (viz předcházející odhad), bude činit podíl **6,57%**.

okres	žáci prim 13/14 bez GCV	5. třída ZŠ 12/13	podíl(%)
Děčín	60	1190	5,04
Chomutov	60	1091	5,50
Litoměřice	90	1054	8,54
Louny	90	748	12,03
Most	90	932	9,66
Teplice	60	1072	5,60
Ústí n. L.	60	1072	5,60
ÚK celkem	510	7159	7,12

Zdroj: Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012 . Dostupné na: < www.kr-ustecky.cz >.

Informace k přijímacímu řízení na víceletá gymnázia ÚK – dostupné na webových stránkách jednotlivých škol.

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012 . Dostupné na: < www.kr-ustecky.cz >.

Informace k přijímacímu řízení na víceletá gymnázia ÚK – dostupné na webových stránkách jednotlivých škol.

4.4.5 Podíl žáků prim šestiletého cyklu VG 2013/14 k počtu žáků 7.tříd ZŠ 2012/13 v ÚK

Pro úplnou přehlednost uvádím ještě počet a podíl žáků šestiletého gymnaziálního vzdělávání v kraji. Jediné gymnázium v kraji otevře jednu třídu, 30 žáků, což v okresním měřítku znamená podíl 2,69% na počtu žáků sedmých tříd okresu Chomutov.

Podíl ke všem žákům 7. tříd v kraji činí 0,43%, což je necelá pětina tohoto podílu v celé ČR a zároveň i plánované hodnoty (2,6%)³⁹ v rámci ČR.

Podíl žáků prim šestiletého cyklu VG 2013/14 k počtu žáků 7.tříd ZŠ 2012/13 v ÚK

okres	"prima" šestil. G	7.třída ZŠ	podíl(%)
Děčín	0	1148	0
Chomutov	30	1117	2,69
Litoměřice	0	1021	0
Louny	0	731	0
Most	0	901	0
Teplice	0	1070	0
Ústí n. L.	0	1063	0
ÚK celkem	30	7051	0,43

Zdroj: Informace k přijímacímu řízení dostupné na: < www.gymcv.cz >.
Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008- 2012.
Dostupné na: < www.kr-ustecky.cz >.

4.4.6 Podíl nově přijatých žáků víceletých gymnázií zřizovaných ÚK ve školním roce 2017/2018 k žákům pátého ročníku ZŠ v kraji ve školním roce 2016/2017

Nyní se podívejme na predikci stavu školního roku 2017/2018, kdy opatření Ústeckého kraje „jedno gymnázium – jedna prima“ nabude stoprocentní účinnosti.

V odhadu pracujeme s maximálními čísly, tedy že všechna gymnázia budou využívat maximálně svou kapacitu.

Pro zjednodušení nebudeme separovat osmiletý a šestiletý cyklus víceletých gymnázií a žáků 5. a 7.tříd, vzhledem k počtu žáků v šestiletém cyklu a demografickému vývoji žáků dotčených tříd nejsou tyto údaje statisticky významné.

Z tabulky a grafu vyplývá, že i v roce 2018 se podíl VG v kraji nebude vymykát základním strategickým dokumentům kraje a státu.⁴⁰

³⁹ Viz odkaz 7

Podíl bude při maximální variantě odhadu **6,32%**, při reálné predikci počítající s neúplnou naplněností malých gymnázií v malých městech (odhad počítá s 500 žáky místo 540) **5,85%**.

Výše tohoto podílu je v poslední pětině vymezeného intervalu, což zajisté otevírá prostor k diskuzi o nezbytnosti existence tak nízkého čísla, nicméně je v souladu se záměry státu a kraje.

Bližší ohledání získaných dat však opět ukazuje na velké disproporce mezi jednotlivými spádovými oblastmi, kdy hned ve třech okresech (Děčín, Teplice, Ústí nad Labem) dojde ke snížení podílu až pod hranici 5%.

Naopak, v okrese Louny dojde při maximální naplněnosti k mírnému překročení limitu 10% (ve skutečnosti to však není příliš reálné vzhledem k obtížnějšímu naplňování stavů Gymnázia v Podbořanech). Důležité jsou tedy nejen velké disproporce mezi okresy s největším a nejmenším podílem žáků VG (téměř 2,5násobek), ale také fakt, že kritérium 5-10% splní pouze 3 spádové oblasti ze sedmi, tedy 42,9%.

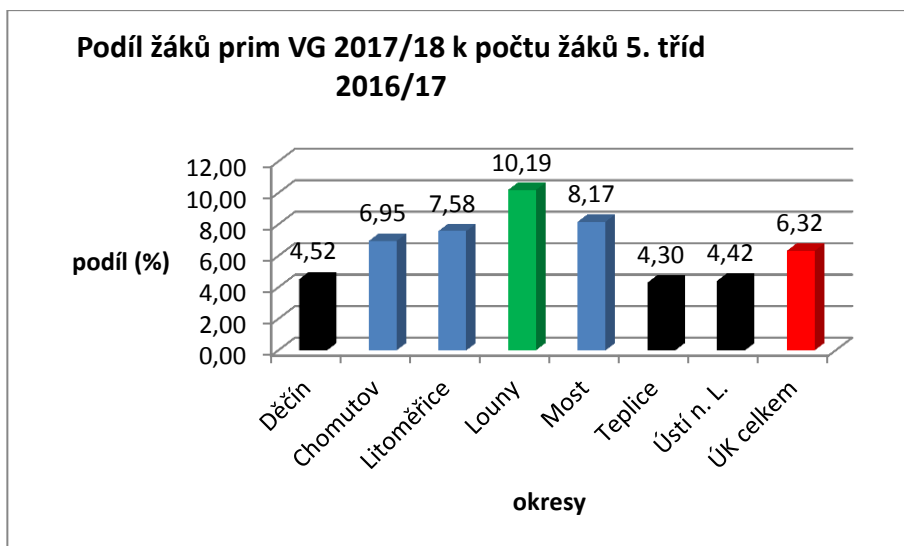
Podíl žáků prim VG 2017/18 k počtu žáků 5. tříd ZŠ 2016/17

okres	žáci 1.r. ZŠ 2012/13	žáci 5.r. ZŠ 2016/17 (odhad)	žáci prim VG 2017/18 (max)	podíl (%)
Děčín	1 326	1 326	60	4,52
Chomutov	1 295	1 295	90	6,95
Litoměřice	1 188	1 188	90	7,58
Louny	883	883	90	10,19
Most	1 101	1 101	90	8,17
Teplice	1 395	1 395	60	4,30
Ústí n. L.	1 357	1 357	60	4,42
ÚK celkem	8 545	8 545	540	6,32

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012. Dostupné na: < www.kr-ustecky.cz >.

Informace k přijímacímu řízení na víceletá gymnázia ÚK – dostupné na webových stránkách jednotlivých škol.

⁴⁰ Viz odkazy 7 a 11

Zdroj: Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje 2008-2012 .Dostupné na: < www.kr-ustecky.cz>.

Informace k přijímacímu řízení na víceletá gymnázia ÚK – dostupné na webových stránkách jednotlivých škol.

4.5 Stručné porovnání poměru zastoupení žáků víceletých gymnázií v Ústeckém kraji a v ostatních krajích ČR

Na závěr této kapitoly ještě uvádím stručné porovnání podílů žáků víceletých gymnázií Ústeckého kraje a ostatních krajů ČR. V dokumentech dostupných na internetových stránkách MŠMT⁴¹ jsou zahrnuta všechna gymnázia, tedy i ta soukromá, na jejichž vznik a provoz nemá krajské zastupitelstvo vliv. Proto jsou procentuální údaje podílu zastoupení VG mírně vyšší, než uvádím v předcházejících kapitolách.

Z údajů však vyplývá, že i v tomto případě sice Ústecký kraj splňuje kritérium 5-10%, ale v porovnání s ostatními kraji je ve všech sledovaných kritériích jednoznačně posledním v podílu zastoupení VG a hluboko pod průměrem celé ČR.

4.5.1 Podíl přijatých žáků na VG k žákům 5. ročníků ZŠ v předcházejícím školním roce v ČR – porovnání krajů

⁴¹ Viz odkaz 8

Z tabulky vyplývá jednoznačně poslední pozice pro ÚK ještě v letech před přijetím opatření „jedno gymnázium – jedna prima“ (2007, 2009).

Podíl přijatých žáků na VG k žákům 5.ročníku ZŠ v předešlém školním roce v ČR

kraj	2007	2009
ČR (průměr)	12,20%	13,90%
Praha	26,2% (1.)	35,2% (1.)
Olomoucký kraj	13,9% (2.)	15,4% (2.)
Ústecký kraj	8,6% (14.)	8,8% (14.)

Zdroj: Dokumenty „Kraje, školy, čísla 2007 a 2009“. Dostupné na: < www.msmt.cz>.

4.5.2 Podíl žáků nižšího stupně VG a konzervatoří k žákům 2.stupně ZŠ a SŠ odpovídajícím 2.stupni ZŠ

I v těchto srovnáních je Ústecký kraj na posledním, 14. místě v pořadí krajů ČR a opět hluboko za průměrem ČR.

Podíl žáků nižšího stupně VG a konzervatoří k žákům 2.stupně ZŠ a SŠ odpovídajícím 2.stupni ZŠ

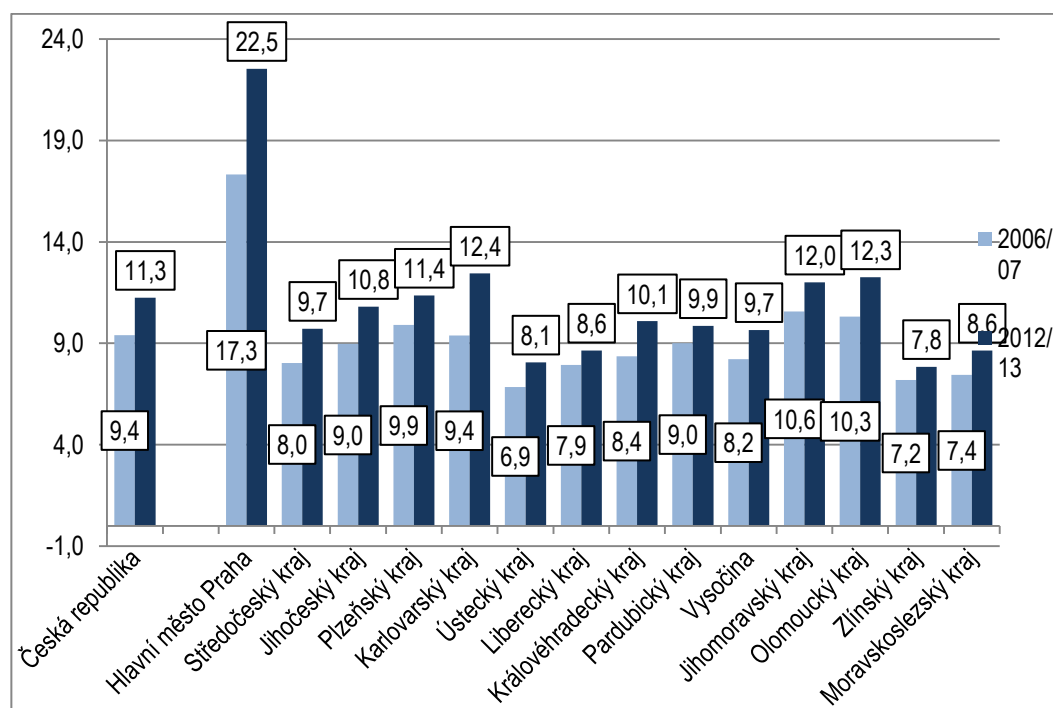
kraj	2007	2008	2009	2010
ČR (průměr)	10,00%	10,60%	12,50%	11,30%
Praha	19,2% (1.)	20,9% (1.)	27,9% (1.)	22,5% (1.)
Jihomoravský kraj	11,1% (2.)	11,6% (2.)	13,6% (3.)	12,4% (2.)
Ústecký kraj	7,2% (14.)	7,7% (14.)	8,8% (14.)	8,2% (14.)

Zdroj: Krajská ročenka školství 2007 –2010, dostupné na: < www.msmt.cz>.

4.5.3 Podíl žáků plnících povinnou školní docházku na víceletých gymnáziích na počtu žáků v ročnících odpovídajících 2. stupni ZŠ

Poslední srovnání jednak očišťuje předcházející tabulku o vliv konzervatoří, jednak ukazuje srovnání školního roku 2006/2007 a aktuálního roku 2012/2013.

Přehled představila doktorka Michaela Kleňhová, vrchní ředitelka sekce koordinace politik a mezinárodních záležitostí MŠMT, ve své prezentaci „Statistický pohled na gymnázia v roce 2012/13“ na celorepublikovém kongresu Asociace ředitelů gymnázií v Přerově 3.-5.4.2013.

Zdroj: Kleňhová, M. *Statistický pohled na gymnázia v roce 2012/13*. prezentováno na celorepublikovém kongresu Asociace ředitelů gymnázií v Přerově 3.-5.4.2013.

Ve školním roce 2006/2007 patří Ústeckému kraji tradiční poslední místo mezi kraji, ve školním roce 2012/2013 pak díky demografickému vývoji předposlední, 13. příčka před Zlínským krajem.

5 Závěr

V první části své bakalářské práce jsem popsal historii, vývoj a současné postavení víceletých gymnázií v České republice a Ústeckém kraji de facto i de jure.

Uvedl jsem základní strategické dokumenty řešící mimo jiné problematiku zastoupení víceletých gymnázií ve vzdělávací soustavě ČR i Ústeckého kraje.

Popsal jsem názory odborníků i veřejnosti na existenci víceletých gymnázií a klady a zápory inkluzivního a exkluzivního přístupu ke školské vzdělávací soustavě.

Poté jsem statisticky zmapoval kvantitativní parametry víceletých gymnázií v Ústeckém kraji. Na základě těchto šetření je možné konstatovat, že v současnosti v rámci celého kraje nedochází k porušování Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na roky 2011 – 2015 a jsou naplňovány i strategické dokumenty kraje – Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v ÚK 2008-2012 a 2012-2016.

Ústecký kraj zaujímá dlouhodobě poslední místo mezi všemi kraji České republiky v podílu žáků nižšího stupně všech víceletých gymnázií k počtu žáků druhého stupně základních škol (vyjma školního roku 2012/13, kdy poměr 8,1% stačil na předposlední 13. místo před Zlínským krajem).⁴²

Podíl žáků nižšího stupně veřejných víceletých gymnázií k počtu žáků druhého stupně ZŠ v ÚK činil v roce 2012 7,21%.

Jiná je však situace na úrovni jednotlivých okresů (spádových oblastí). Zde byly zjištěny v různých částech kraje poměrně velké disproporce přesahující limity zmíněných strategických dokumentů – okres Děčín 4,07% v roce 2012, okres Louny 10,21% v témže roce.

Podobná situace bude i u nově přijatých žáků do víceletých gymnázií ve školním roce 2013/14 a jejich poměru k žákům pátých ročníků školního roku 2012/13. Podíl za kraj činí 7,54%, ale okres Louny vykazuje 12,3% a okres Děčín 5,04%.

Premisa do roku 2018 navíc ukazuje, že se podíl nově přijatých žáků do prim VG k žákům odpovídajícího ročníku ZŠ sníží při úplném působení principu „jedno gymnázium-jedna prima“ na 6,32% ve školním roce 2017/2018. Pod hranici 5% pravděpodobně spadnou

⁴² Viz odkaz 8

kromě okresu Děčín (4,52%) i okresy Teplice (4,30%) a Ústí nad Labem (4,42%). Okres Louny bude vykazovat při optimistické variantě odhadu (maximálním naplnění tříd i v malém městě) 10,19%. Z těchto údajů lze učinit závěr, že plošné omezování počtu přijímaných žáků do víceletých gymnázií v ÚK není dobrým řešením, neboť pravděpodobně povede k větší diferenciaci rovného přístupu ke vzdělávání v jednotlivých částech kraje. Ve větších městech se stanou víceletá gymnázia nedostupná pro určité procento nadaných žáků, kteří by – pokud by to pro ně bylo dopravně dostupné – se při stejných vlohách, výkonnosti a schopnosti na gymnázia v malých městech pohodlně dostali. Budou však muset proti své vůli pokračovat ve studiu na své základní škole.

Naopak, na gymnázia v menších městech se pravděpodobně stejně, jako je tomu dosud, budou moci dostat i žáci ne úplně nadaní, kteří by tento typ školy studovat neměli. Při zachování současného způsobu financování regionálního školství je však pravděpodobné, že budou řediteli těchto škol i nadále přijímáni.

V rámci celého kraje je důležité i zjištění, že podíl středních škol se všeobecným zaměřením k ostatním středním školám v kraji (22,18% v roce 2012) není v souladu se strategickými záměry a doporučeními na úrovni státu a nezávislých organizací a výzkumů⁴³.

5.1 Navrhovaná řešení

Na základě těchto faktů doporučuji tato dvě základní řešení:

1. nesvazovat byrokratickými opatřeními ředitelům veřejných gymnázií Ústeckého kraje ruce při přijímání nových žáků do čtyřletých cyklů gymnázií a neomezovat tím počet přijatých žáků
2. zrušit na úrovni Ústeckého kraje plošné nařízení „jedno gymnázium – jedna prima“ a postupovat individuálně

⁴³ Viz odkazy 5; 7; 32

podle demografických a jiných faktorů v dané spádové oblasti

6 Praktická část - dotazníkové šetření

6.1 Předmět, metody a cíle dotazníkového šetření

V teoretické části práce byly stručně nastíněny názory veřejnosti, odborníků na vzdělávání i závěry mezinárodních studií na problematiku víceletých gymnázií. Aby byl obraz názorů na tuto problematiku ucelený, bylo provedeno dotazníkové šetření pro ředitele základních škol a veřejných gymnázií Ústeckého kraje.

Předmětem šetření bylo tedy zjistit názory konkrétních dvou profesních skupin na oprávněnost byrokratických kvantitativních restrikcí zaváděných Ústeckým krajem a dále i zmapovat názory na inkluzi a exkluzi v českém vzdělávacím systému obecně, pojmenovat klady a zápory obou směrů očima ředitelů škol, kterých se daná problematika nejvíce týká.

Cílem šetření pak bylo porovnat názory obou profesních skupin a začlenit je do kontextu řešení tohoto problému do budoucna, neboť předčasná (či včasná, či lépe vůbec nějaká) selekce jistě není jen současným problémem našeho školství, nýbrž lze očekávat, že i v budoucnu tímto problémem bude.

Jak bylo výše naznačeno, rozdělil jsem šetření do dvou dotazníků – pro ředitele základních škol a pro ředitele veřejných gymnázií Ústeckého kraje.

Dotazník měl elektronickou podobu s (až na několik výjimek) uzavřenými otázkami a možností vyplnit a uložit odpovědi dotazníku v elektronickém úložišti (www.skydrive.com).

Bylo osloveno 202 ředitelů základních škol ÚK a 22 ředitelů všech typů gymnázií ÚK (100% všech z dané cílové skupiny).

Výsledky byly zpracovány do tabulek a grafů. Grafy jsou přílohou této práce.

Interpretace výsledků šetření v obecné rovině jsou obsahem dalších kapitol této práce.

6.2 Problematika víceletých gymnázií očima ředitelů základních škol Ústeckého kraje

Bylo osloveno 202 ředitelů základních škol, dotazník vyplnilo 130 z nich, tj. 64,36% .

Dotazník obsahoval 20 uzavřených otázek, odpovědi na otázky číslo 17.-20. byly kvantitativního charakteru a vyžadovaly doplnění předem nezadaného čísla. Do dotazníku byly zakomponovány proto, aby bylo zřejmé, jaký je konkrétní podíl žáků odcházejících na víceletá gymnázia na dané škole jako faktor, který jistě ovlivňuje názory ředitele na problematiku exkluze.

Dvě otázky (15.-16.) se týkají hospodaření dané školy – mapují vliv ekonomických proměnných na názory inkluze (exkluze).

Všechny ostatní otázky zjišťují názory ředitele školy na inkluzi a exkluzi pomocí 4-5 stupňové škály: ano – spíše ano – spíše ne – ne (nemám vyhraněný názor/nemohu posoudit).

6.2.1 Znění dotazníku pro ředitele ZŠ

1. Podporujete ideu inkluzivního vzdělávání?

2. Pokud byste byl(-a) rodičem nadaného dítěte, podporoval(-a) byste jeho vstup na víceleté gymnázium?

3. Domníváte se, že možnost studia ve třídě víceletého gymnázia zlepšuje studijní výsledky žáka více, než tomu tak je ve třídě základní školy?

4. Označte tezi, která dle vašeho názoru nejvíce reflektuje skutečnost:

5. Pokud jste v předcházející otázce odpověděli "jiná", vytvořte prosím vlastní tezi:

6. Studium nadaných žáků na víceletých gymnáziích považujete za:

7. Úroveň pedagogického procesu ve třídě, ze které odešli nadaní žáci, klesne obvykle po odchodu:

8. Pokud odejdou nadaní žáci, změní se obvykle i klima v dané třídě?

9. Ovlivňuje odchod nadaných žáků výkonnost nejslabších žáků třídy?

10. Ovlivňuje odchod nadaných žáků výkonnost žáků, kteří by se po nich měli stát lídry třídy?

11. Vyžaduje výuka ve třídě, ze které odešli nadaní žáci do víceletého gymnázia, náročnější přípravu učitele na vyučování?

12. Využíváte ve vaší škole možnost studovat víceleté gymnázium jako motivační prvek pro nadané žáky?

13. Vnímáte existenci víceletých gymnázií jako svou konkurenci?

14. Je podle vás počet žáků přijímaných na víceletá gymnázia přiměřený?

15. Ovlivňují odchody nadaných žáků na víceletá gymnázia vaše plány přerozdělování přímých prostředků školy?

16. Ovlivňují odchody nadaných žáků na víceletá gymnázia vaše plánování výdajů nepřímých prostředků školy?

17. Kolik žáků odešlo z vaší školy na víceleté gymnázium z 5. třídy v roce 2011?

18. Kolik žáků navštěvovalo ve školním roce 2010/11 vaši školu v pátém ročníku?

19. Kolik žáků odešlo z vaší školy na víceleté gymnázium z 5. třídy v roce 2012?

20. Kolik žáků navštěvovalo ve školním roce 2011/12 vaši školu v pátém ročníku?

6.2.2 Interpretace zjištěných dat

Závěry vyplývající z odpovědí ředitelů základních škol v rámci dotazníkového šetření lze shrnout do následujících tezí.

Jen velmi mírná většina (55,4%) ředitelů ZŠ podporuje ideu inkluzivního vzdělávání (příloha 1, graf 1). Vstup svého dítěte na víceleté gymnázium by však podpořilo již 61,3% dotázaných (př.1, gr.2), ale zároveň pouze 53,8% (počet odpovídající ve skutečnosti počtu přívrženců inkluze) ředitelů si myslí, že studium ve třídě víceletého gymnázia zlepšuje studijní výsledky žáka (př.1, gr.3). Znamená to tedy, že 7,5% odborníků na vzdělávání by podporovalo vstup svého dítěte na víceleté gymnázium, přestože je přesvědčeno, že tento druh studia nezlepší výsledky žáka.

Mezi tezemi podporujícími inkluzi či exkluzi zvítězilo přesvědčení, že žák vstupem na VG přichází o část socializačního procesu – interakci s podprůměrnými žáky (32,3%). Druhá nejčtenější teze byla naopak ta, která podporuje exkluzi – „žák kvalitněji pracuje v prostředí větší konkurence“ (29,3%). Pro tezi „vyšší požadavky na výkon umožňují efektivnější využití potenciálu žáka“ se rozhodlo 20% respondentů. Všechny ostatní teze nezískaly více než 10% příznivců. Lze však konstatovat, že pro proexkluzivní vyjádření se rozhodlo 57% ředitelů, pro inkluzivní pak 43% včetně těch, kteří konstruovali vlastní tezi (viz graf 4, příloha 1).

Studium nadaných žáků na VG považuje za správné či spíše správné 2/3 dotázaných (67,6%) – př.1, gr.6.

Téměř 2/3 (63,1%) ředitelů si myslí, že úroveň pedagogického procesu ve třídě, ze které odešli nadaní žáci, klesne až s odchodem 3 a více žáků, pouze 7,7% se domnívá, že klesne již po odchodu jediného žáka (př.1, gr.7).

Klima v takové třídě se podle 59,2% respondentů zhorší, celá jedna pětina ředitelů však tento jev nedokáže posoudit (př.1, gr.8).

Na otázku, zda ovlivňuje odchod nadaných žáků výkonnost nejslabších žáků třídy nepanuje mezi řediteli ZŠ jednotný názor: 41,5% se domnívá, že ne, 36,9% si myslí, že ano (př.1, gr.9).

Jedna třetina respondentů zastává názor, že odchod nadaných žáků ovlivňuje záporně výkonnost těch, kteří by se po nich měli stát lídry třídy. 21,5% si nemyslí, že je mezi těmito jevy nějaká závislost (př.1, gr.10).

Téměř polovina (49,2%) respondentů považuje výuku ve třídě, ze které odešli nadaní žáci za pro pedagoga náročnější, ale opačný názor má 42,3% ředitelů (př.1, gr.11).

58,5% škol podle jejich ředitelů využívá existenci VG jako motivační prvek pro své žáky. Proti tomuto názoru však stojí 41,5% respondentů (př.1, gr.12).

Jako svou konkurenci vnímá existenci VG mírná většina (53,1% proti 46,9%, kteří tuto konkurenci nevnímají) – př.1, gr.13.

Jednoznačná shoda vznikla při odpovědi na otázku, zda je přiměřený počet žáků, přijímaných na VG – 70,8% ředitelů ZŠ je přesvědčeno, že by jich mělo být méně a jen 13,8% si myslí, že počet je přiměřený (př.1, gr.14).

Podíl těch ředitelů, kteří jsou při plánování rozdělování přímých prostředků školy ovlivněni počtem odcházejících žáků na VG je mírná většina (53,9%), ostatní (46,1%) nemusí tento vliv při plánování kalkulovat (př.1, gr.15).

Obdobná otázka na plánování prostředků na provoz školy přinesla taktéž vyrovnané výsledky, ale v opačném poměru – 43,9% ředitelů musí počítat s úbytkem žáků i financí, 56,1% tento problém spíše nevnímá (př.1, gr.16).

Zadání posledních 4 otázek dotazníku mělo za cíl zjistit, jaká je struktura škol, jejichž ředitelé odpovídali, z hlediska podílu počtu odcházejících žáků a žáků zůstávajících na ZŠ v následující 6.třídě v posledních dvou školních letech. V roce 2010/11 i 2011/12 byla struktura škol z hlediska velikosti podílů jednak velmi podobná, ale zejména byly podíly rovnoměrně rozdělené (s mírnou převahou škol s podílem 0-5% - kolem 35% škol), což lze z pohledu objektivity průzkumu hodnotit jako velmi důležité (př.1, gr. 17.-20).

6.3 Problematika víceletých gymnázií Ústeckého kraje očima jejich ředitelů

Bylo osloveno 22 ředitelů gymnázií všech typů Ústeckého kraje, dotazník vyplnilo a odeslalo 14 z nich (63,64%). Gymnázií zřizovaných Ústeckým krajem je 17, dotazník vyplnilo jejich 13 ředitelů (76,47%).

4 z 15 otázek vyžadují libovolné číselné odpovědi, 2 otázky (č.6 a 7) počítají s libovolnou formulací dotazovaného.

11 z 15 otázek obsažených v šetření je uzavřených s možností 3-5 voleb na dané škále.

První tři otázky šetření se týkají typu školy a počtu tříd a žáků ve škole tak, aby bylo možné zohlednit následující odpovědi v kontextu typu a velikosti školy.

Tři otázky (č. 9-11) zkoumají názory ředitelů na strategie státu a kraje v oblasti exkluze a názory na podporu základních škol víceletému gymnaziálnímu vzdělávání.

Všechny ostatní otázky zkoumají názory ředitelů na exkluzi a její míru v našem vzdělávacím systému.

6.3.1 Znění dotazníku pro ředitele gymnázií

1. Jaký typ gymnázia řídíte?

2. Kolik tříd víceletého gymnázia má vaše škola ve školním roce 2012/13 ?

3. Kolik žáků víceletého gymnázia studuje vaši školu ve školním roce 2012/13 ?

4. Považujete tento početní stav bez ohledu na ekonomické aspekty za:

5. Podporujete ideu inkluzivního systému vzdělávání?

6. Které tři kladné aspekty víceletého gymnaziálního vzdělávání považujete za nejdůležitější (prosím stručně vypište):

7. Které tři záporné aspekty víceletého gymnaziálního vzdělávání považujete za nejdůležitější (prosím stručně vypište):

8. Jaký by měl být podle vašeho názoru ideální procentuální poměr mezi žáky víceletých gymnázií a žáky odpovídajících ročníků základní školy (bez ohledu na strategie a koncepce MŠMT a zřizovatele):

9. Považujete strategii plánování počtu žáků víceletých gymnázií ministerstvem školství za oprávněnou a relevantní?

10. Považujete strategii plánování počtu žáků víceletých gymnázií ve vašem kraji za oprávněnou a relevantní?

11. Podporují základní školy vaší spádové oblasti dostatečně přechod nadaných žáků do víceletého gymnázia?

12. Jsou na vaší škole dlouhodobě výsledky maturitních zkoušek žáků víceletých cyklů statisticky prokazatelně lepší, než žáků cyklů čtyřletých?

13. Považujete po zvážení všech výhod a nevýhod osmileté studium za lepší, než studium šestileté?

14. Jaký poměr by podle vašeho názoru měl být mezi počty žáků víceletého a čtyřletého gymnaziálního studia (vyjádřete prosím procentuálně)?

15. Souhlasíte se závěrem, že studijní výsledky žáků 9. třídy jsou stejné, jako žáků odpovídajícího ročníku víceletého gymnaziálního studia?

6.3.2 Interpretace zjištěných dat

Závěry vyplývající z odpovědí ředitelů gymnázií ÚK v rámci dotazníkového šetření lze shrnout do následujících tezí.

Ze čtrnácti ředitelů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, jich 12 řídí čtyřleté a víceleté osmileté gymnázium, jeden čtyřleté a víceleté šestileté a jeden ředitel čtyřleté gymnázium (otázka č. 1). Tento respondent je jediným ředitelem gymnázia, jehož zřizovatelem není Ústecký kraj.

Z hlediska kvantitativního (otázka č. 2-3) tito respondenti zastupují 139 tříd a 3719 žáků víceletého cyklu (což ve školním roce 2011/2012 představovalo 91,4% všech žáků veřejných víceletých gymnázií v kraji). Lze tedy konstatovat, že průzkum je dostatečně reprezentativní.

Polovina respondentů považuje počet svých žáků studujících VG za ideální, 35,7% za nižší, než by bylo ideální (př.2, gr.4). Překvapivé je, že 2 ředitelé (14,3%) považují tento stav za vyšší, než by bylo ideální. Ideu inkluze podporuje pouze ¼ ředitelů (28,6%), 57,1% respondentů je proti inkluzivnímu vzdělávání (př.2, gr.5).

Otázky č. 6 a 7 byly otevřené – respondenti měli za úkol samostatně formulovat nejdůležitější kladné a záporné aspekty víceletých gymnázií. V odpovědích nebyla zaznamenána žádná neznámá či nová fakta. K nejfrekventovanějším patřily tyto teze: **kladné aspekty** - rychlejší rozvoj nadaných žáků; plynulost přechodu na vyšší stupeň gymnázia; svobodná příležitost pro nadané žáky; vysoké pracovní nasazení; kvalitní žáci = kvalitní vyučovací proces; zvýšená péče o nadané žáky a možnost uplatňování vyšších nároků ve výuce. **Záporné aspekty** – nejedná se vždy o nadané žáky; ústrky ze strany zřizovatele; celospolečenská nepodpora VG; metodologická náročnost vzhledem k velkému věkovému rozsahu žáků. Celkem bylo zaznamenáno 23 kladných a 23 záporných výroků.

V otázce č. 8 byl zjišťován názor na ideální poměr mezi žáky nižšího stupně VG a 2. stupně ZŠ. Návrhy se pohybovaly v rozmezí 10% – 30%, průměrná hodnota činila 15% podíl.

Strategii plánování počtu žáků VG MŠMT považuje za oprávněnou a relevantní necelá čtvrtina respondentů (21,4%), 71,5% ředitelů ji za oprávněnou nepovažuje (př.2, gr.9).

Strategii plánování počtu žáků VG Ústeckým krajem považuje za oprávněnou a relevantní 14,2% respondentů, 85,8% ředitelů ji za oprávněnou nepovažuje (př.2, gr.10).

92,9% ředitelů se domnívá, že základní školy nepodporují dostatečně přechod nadaných žáků na víceletá gymnázia (př.2, gr.11).

85,8% respondentů je přesvědčeno, že dlouhodobé výsledky maturitních zkoušek žáků VG jsou statisticky prokazatelně lepší, než žáků čtyřletého cyklu (př.2, gr.12).

Po zvážení všech výhod a nevýhod považuje osmileté studium za lepší než šestileté polovina ředitelů, čtvrtina uvádí, že lepší je studium šestileté (21,4%) – př.2, gr.13.

Na otázku č. 14, jaký by měl být poměr mezi žáky víceletého a čtyřletého gymnaziálního cyklu, odpovídali ředitelé zadáním číselné hodnoty (procentuální podíl). Uváděné hodnoty se pohybovaly v rozmezí 20-70%, průměrná hodnota činí 42,5%.

V odpovědi na poslední otázku dotazníku – zda respondenti souhlasí se závěrem, že studijní výsledky žáků 9.tříd jsou stejné, jako žáků odpovídajícího ročníku VG – se respondenti shodli jednomyslně – 100% ředitelů s touto tezí nesouhlasí.

6.4 Shrnutí výsledků obou dotazníkových šetření

Odpovědi na otázky z obou dotazníků přinesly mnoho zajímavých poznatků o názorech ředitelů základních škol a gymnázií na problematiku selekce v naší vzdělávací soustavě a konkrétní problémy v této oblasti v Ústeckém kraji.

Velmi zajímavé bylo jejich vzájemné porovnání. Jde o dvě zájmové skupiny, předpokladem tedy bylo, že se na problematice exkluze neshodnou.

Výsledky ukázaly, že se tento předpoklad nepotvrdil zcela.

Ředitelé základních škol podporují inkluzivní vzdělávání dvojnásobně více, než ředitelé gymnázií (55,4% ku 28,6%), ale zároveň jich více než polovina podporovala teze pro exkluzi, 53,8% uznalo, že na VG dochází ke zlepšení výkonu žáka a dokonce 61,3% by podpořilo odchod svého dítěte na VG. Druhá a třetí nejfrekventovanější vybraná teze řediteli základních škol byla pro exkluzi – „žák kvalitněji pracuje v prostředí konkurence“ a „vyšší požadavky na výkon na VG vedou k efektivnějšímu využití potenciálu žáka“. Tezi „studium na VG je pro

nadané žáky správně“ podpořilo 67,6% ředitelů ZŠ. Zároveň by však 70,8% z nich přivítalo snížení počtu žáků odcházejících na VG, zatímco ředitelé gymnázií považují počty odcházejících žáků z poloviny za ideální, ze čtvrtiny pak dokonce za nižší, než ideální. Přitom ředitelé ZŠ nepřipouští výrazné snížení úrovně výuky ani nemají velké problémy s financováním chodu své školy po odchodu těchto žáků. Teprve při odchodu tří a více žáků ze třídy začínají tyto problémy vnímat.

Ředitelé obou typů institucí si navzájem příliš nedůvěřují – zatímco pouze polovina ředitelů ZŠ vnímá VG jako konkurenci a ředitelé ZŠ z 58,2% používají možnost odchodu žáka na VG jako motivační prvek, 92,9% ředitelů gymnázií si myslí, že ZŠ nepodporují odchod nejlepších na VG.

Ředitelé gymnázií nevěří ani ve správnost strategie vedení a plánování rozvoje vzdělávací soustavy jak Ústeckého kraje (85,8%), tak MŠMT (71,5% ředitelů). Jednoznačně věří, že výsledky žáků kvart jsou lepší, než žáků 9. tříd ZŠ (100%), stejně tak jako výsledky žáků víceletých gymnázií u maturit jsou lepší, než u žáků čtyřletých cyklů (85,8%). Rádi by zvýšili nejen poměr žáků VG ke čtyřletému cyklu (ideální poměr podle nich – 42,5%), ale i podíl žáků nižšího stupně VG k žákům druhého stupně ZŠ (na 15%, tedy cca dvojnásobek současného stavu).

Z hlediska typu víceletého gymnázia upřednostňují osmileté (50%) před šestiletým (21,4%).

Závěrem lze konstatovat, že dle mého názoru není hlubokých rozdílů v názoru na prospěšnost víceletých gymnázií mezi řediteli gymnázií a základních škol. Spíše se zdá, že pokud již rozdíly ve výsledcích dotazníkového šetření mezi oběma skupinami respondentů existují, jsou dány subjektivním vztahem ke své vlastní instituci a neschopností nahlédnout tolik potřebného pro objektivní posouzení dané problematiky.

7 Použitá literatura

- CIBULKOVÁ,P.; FOŘTOVÁ,S.; HAVLÁKOVÁ,L. aj. *Krajská ročenka školství 2007* [on line]. Praha: ÚIV, 2008 [cit.2013-02-20]. Dostupné na: <<http://www.msmt.cz/file/21224>>. ISBN 978-80-211-0554-6.
- CIBULKOVÁ,P.; FOŘTOVÁ,S.; HAVLÁKOVÁ,L. aj. *Krajská ročenka školství 2008* [on line]. Praha: ÚIV, 2009 [cit.2013-02-20]. Dostupné na: <<http://www.msmt.cz/file/21228>>. ISBN 978-80-211-0580-5.
- CIBULKOVÁ,P.; FOŘTOVÁ,S.; HAVLÁKOVÁ,L. aj. *Krajská ročenka školství 2009* [on line]. Praha: ÚIV, 2010 [cit.2013-02-20]. Dostupné na: <<http://www.msmt.cz/file/21225>>. ISBN 978-80-211-0601-7.
- CIBULKOVÁ,P.; FOŘTOVÁ,S.; HAVLÁKOVÁ,L. aj. *Krajská ročenka školství 2010* [on line]. Praha: ÚIV, 2010 [cit.2013-02-20]. Dostupné na: <<http://www.msmt.cz/file/21230>>. ISBN 978-80-211-0618-5.
- CIBULKOVÁ,P.; HAVLÁKOVÁ,L.; KONRÁDOVÁ,J. aj. *Kraje, školy, čísla 2007*. Ústav pro informace ve vzdělávání. Praha: Tauris, 2008. ISBN 978-80-211-0556-0.
- CIBULKOVÁ,P.; HLAVÍNOVÁ,H.; KONRÁDOVÁ,J. aj. *Kraje, školy, čísla 2009*. Ústav pro informace ve vzdělávání. Praha: Tauris, 2010. ISBN 978-80-211-0599-7.
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR 2011-2015* [on line]. Praha: MŠMT, 2011 [cit. 2013-02-13]. Dostupné na: <www.msmt.cz/file/18688>.
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR 2007* [on line]. Praha: MŠMT, 2007 [cit. 2013-02-07]. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/vzdelavani/DHDZCR_2007.zip>.
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji 2012 – 2016* [on line]. Ústí nad Labem: OŠMT Krajského úřadu Ústeckého kraje, 2012 [cit. 2013-01-15]. Dostupný na: <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1537099&p1=85958>.
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji 2008 – 2010* [on line]. Ústí nad Labem: OŠMT Krajského úřadu Ústeckého kraje, 2012 [cit. 2013-01-15]. Dostupný na: <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1476298&p1=85958&query=Dlouhodob%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+vzd%C4%9Bl%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD+a++2008%2D2010>.
- FALTÝNEK,V. *Ministerstvo chce zrušit víceletá gymnázia* [on line] [cit. 2013-03-16]. Dostupné na: <<http://www.radio.cz/cz/clanek/5601>>.
- Hlavní směry strategie vzdělávací politiky do roku 2020* [on line]. Praha: MŠMT, 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné na: <<http://www.msmt.cz/pro-novinare/strategie-vzdelavaci-politiky-ceske>>.

republiky-do-roku-2020?highlightWords=hlavn%C3%AD+sm%C4%9Bry+vzd%C4%9BI%C3%A1+vac%C3%AD+politiky+roku+2020 >.

KOTÁSEK,J.;BACÍK,F.; COUFALÍK,J. aj. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha*. Ústav pro informace ve vzdělávání. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Lidové noviny, příloha Akademie. *Anketa o smyslu víceletých gymnázií*. 29.9. 2008.

MALINOVSKÝ,J. *Další útok na víceletá gymnázia* [on line] [cit. 20013-02-12]. Dostupné na:<http://cz.altermedia.info/uvahy-a-komentare/dalsi-utok-na-viceleta-gymnazia_695.html>.

McKinsey and Company: *Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení* [on line]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2010 [cit. 2013-02-24]. Dostupné na: <http://vmu.pedf.cuni.cz/moodle/file.php/127/ZAKLADNI_MATERIALLY/Klesajici_vysledky_ceskeho_skolstvi.pdf>.

Návrh opatření k řešení dopadů demografického vývoje do středních škol zřizovaných krajem [on line]. OŠMS 2011, [cit. 2013-02-13]. Dostupné na: <<http://www.kr-vysocina.cz/navrh-opatreni-k-reseni-dopadu-demografickeho-vyvoje-do-strednich-skol-zrizovanych-krajem/d-4032008/p1=9077>>.

PALEČKOVÁ,J; TOMÁŠEK,V.; BASL,J. aj. *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009-Umíme ještě číst?* Ústav pro informace ve vzdělání. Praha: Tauris, 2010. ISBN 978-80-211-0608-6.

Pohyb obyvatelstva v Ústeckém kraji [on line]. Praha: ČSU 2012 [cit. 2013-02-07] Dostupné na: <www.czso.cz/xu/redakce.nsf/i/pohyb_obyvatelstva_v_usteckem_kraji_v_letech_1960_az_2011>.

Pololetní statistiky absolventů 2012 [on line]. Praha: MPSV Praha, 2012 [cit. 2013/02/17]. Dostupné na: <http://portal.mpsv.cz/portalssz/download/getfile.do?filename=stat-abs-2012-p1.zip&_lang=cs_CZ>.

Srovnávací testy pro ZŠ 2005/06 – 2011/12 (Stonožka) vybraná zjištění [on line]. Praha: SCIO, 2012 [cit. 2013-02-10]. Dostupné na: <http://www.scio.cz/1_download/kea_stzs/TK_09_2012/kea_analyza_2005_2011_souhrn.pdf>.

STRAKOVÁ,J. *Přidaná hodnota studia na víceletých gymnáziích ve světle dostupných datových zdrojů*[on line]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010 [cit. 2013-02-25]. Dostupné na: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/5301a482048f24216ed10329bc0948c43f224d54_Strakova.pdf>. ISSN 0038-0288.

Strategie na zlepšení výsledků vzdělávání ve SŠ zřizovaných Ústeckým krajem 2012-2016 [on line]. Ústí nad Labem: Zastupitelstvo Ústeckého kraje 18. 4. 2012 [cit. 2013-02-02]. Dostupné na: <<http://www.kr-ustecky.cz/skolstvi.asp>>.

Vyhlášení programu Páteří škola Ústeckého kraje[on line].Ústí nad Labem: Rada ÚK 17.4. 2010 [cit. 2013-02-13]. Dostupné na: <[61](http://www.kr-</p>
</div>
<div data-bbox=)

ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1670442>.

Výsledky maturitních zkoušek 2011 [on line]. Praha: MŠMT Praha, 2011 [cit. 2013/02/11]. Dostupné na: <<http://www.msmt.cz/file/16208?highlightWords=v%C3%BDsledky+maturitn%C3%ADch+zkou%C5%A1ek>>.

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Ústeckého kraje ve školním roce 2010-2011 [on line]. Ústí nad Labem: OŠMT Krajského úřadu Ústeckého kraje, 2012 [cit. 2013-01-15].

Dostupné na: <http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1666232>

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji ve školním roce 2007/2008 [on line]. Ústí nad Labem: OŠMT Krajského úřadu Ústeckého kraje, 2012 [cit. 2013-01-15].

Dostupné na: <http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1647473>

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Chomutov: Gymnázium Chomutov, 2009 [cit. 2013-01-03] . Dostupné na: <<http://www.gymcv.cz/index.php/ke-stazeni/finish/7/26>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Chomutov: Gymnázium Chomutov, 2010 [cit. 2013-01-03] . Dostupné na: <<http://www.gymcv.cz/index.php/ke-stazeni/finish/7/27>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Chomutov: Gymnázium Chomutov, 2011 [cit. 2013-01-03] . Dostupné na: <<http://www.gymcv.cz/index.php/ke-stazeni/finish/7/28>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Chomutov: Gymnázium Chomutov, 2012 [cit. 2013-01-03] . Dostupné na: <<http://www.gymcv.cz/index.php/ke-stazeni/finish/7/55>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Kadaň: Gymnázium Kadaň, 2011 [cit. 2013-01-03] . Dostupné na: <<http://www.flipsnack.com/AF9F86AD75E/fzhjeuhd10-11>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Kadaň: Gymnázium Kadaň, 2012 [cit. 2013-01-03] . Dostupné na: <<http://www.flipsnack.com/AF9F86AD75E/fz9fgf8j>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Teplice: Gymnázium Teplice, 2012 [cit. 2013-02-02] . Dostupné na: <http://www.gymtce.cz/files/vyrocnizprava_2011-2012.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Teplice: Gymnázium Teplice, 2011 [cit. 2013-02-02] . Dostupné na: <http://www.gymtce.cz/files/vyrocnizprava_2010-2011.docx>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Teplice: Gymnázium Teplice, 2010 [cit. 2013-02-02] . Dostupné na: <http://www.gymtce.cz/files/vyrocnizprava_2009-2010.docx>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Teplice: Gymnázium Teplice, 2009 [cit. 2013-02-02] . Dostupné na: <http://www.gymtce.cz/files/15-2008-2009_o_cinnosti.doc>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Žatec: Gymnázium Žatec, 2009 [cit. 2013-03-15] .
Dostupné na:
<<http://gymnaziumzatec.cz/documents/vyrocnizpravy/vyrocn0809.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Žatec: Gymnázium Žatec, 2010 [cit. 2013-03-15] .
Dostupné na:
<<http://gymnaziumzatec.cz/documents/vyrocnizpravy/vyrocn0910.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Žatec: Gymnázium Žatec, 2011 [cit. 2013-03-15] .
Dostupné na:
<<http://gymnaziumzatec.cz/documents/vyrocnizpravy/vyrocn1011.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Žatec: Gymnázium Žatec, 2012 [cit. 2013-03-15] .
Dostupné na:
<<http://gymnaziumzatec.cz/documents/vyrocnizpravy/vyrocn1112.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Děčín: Gymnázium Děčín, 2009 [cit. 2013-01-11] . Dostupné na: <http://www.gymnaziumdc.cz/dokumenty/vyrocnizpravy/vz_08_09.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Děčín: Gymnázium Děčín, 2010 [cit. 2013-01-11] . Dostupné na: <<http://www.gymnaziumdc.cz/dokumenty/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-2009-10.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Děčín: Gymnázium Děčín, 2011 [cit. 2013-01-11] . Dostupné na: <<http://www.gymnaziumdc.cz/dokumenty/vyrocnizpravy/vz-2010-2011.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Děčín: Gymnázium Děčín, 2012 [cit. 2013-01-11] . Dostupné na:
<<http://www.gymnaziumdc.cz/dokumenty/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-2011-12.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Most: Gymnázium Most, 2009 [cit. 2013-02-11] . Dostupné na:
<http://www.gymmmost.cz/scio/vyrocnizprava_08-09.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Most: Gymnázium Most, 2010 [cit. 2013-02-11] . Dostupné na:
<http://www.gymmmost.cz/scio/vyrocnizprava_09-10.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Most: Gymnázium Most, 2011 [cit. 2013-02-11] . Dostupné na:
<http://www.gymmmost.cz/scio/vyrocnizprava_10-11.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Most: Gymnázium Most, 2012 [cit. 2013-02-11] . Dostupné na:
<http://www.gymmmost.cz/scio/vyrocnizprava_11-12.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Louny: Gymnázium Louny, 2009 [cit. 2013-03-20] . Dostupné na: <http://www.glouny.cz/vyrocní_zpravy/vyr_zprava_08_09_gvh.doc>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Louny: Gymnázium Louny, 2010 [cit. 2013-03-20] . Dostupné na: <http://www.glouny.cz/vyrocní_zpravy/vyr_zprava_09_10_gvh.doc>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Louny: Gymnázium Louny, 2011 [cit. 2013-03-20] . Dostupné na: <http://www.glouny.cz/vyrocní_zpravy/vyr_zprava_10_11_gvh.doc>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Louny: Gymnázium Louny, 2012 [cit. 2013-03-20] . Dostupné na: <http://www.glouny.cz/vyrocní_zpravy/vyr_zprava_11_12_gvh.doc>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Litoměřice: Gymnázium Litoměřice, 2010 [cit. 2013-03-17] . Dostupné na: <http://www.gjj.cz/sites/default/files/dokumenty/Vyrocní_zprava_skoly_2009-2010.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Litoměřice: Gymnázium Litoměřice, 2012 [cit. 2013-03-17] . Dostupné na: <http://www.gjj.cz/sites/default/files/dokumenty/Vyrocní_zprava_skoly_2011-2012.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Lovosice: Gymnázium Lovosice, 2010 [cit. 2013-03-12] . Dostupné na: <http://www.gymlovo.cz/images/dokumenty2011/vyrocní_zprava_2010.doc>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Lovosice: Gymnázium Lovosice, 2011 [cit. 2013-03-12] . Dostupné na: <<http://www.gymlovo.cz/images/dokumenty/vyrocnizprava2011.doc>>.

.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Lovosice: Gymnázium Lovosice, 2012 [cit. 2013-03-12] . Dostupné na: <http://www.gymlovo.cz/images/dokument2012/vedeni/VZ%20GYM LOVO%202011-2012_final.doc>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Litvínov: Gymnázium Litvínov, 2009 [cit. 2013-03-16] . Dostupné na: <http://www.gtgm.cz/index.php?option=com_phocadownload&view=file&id=31:vron-zprva-2009&Itemid=61>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Litvínov: Gymnázium Litvínov, 2010 [cit. 2013-03-16] . Dostupné na: <http://www.gtgm.cz/index.php?option=com_phocadownload&view=file&id=40:vrocni-zprava-2010&Itemid=61>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Litvínov: Gymnázium Litvínov, 2011 [cit. 2013-03-16] . Dostupné na: <http://www.gtgm.cz/index.php?option=com_phocadownload&view=file&id=88:vron-zprva-2010-2011&Itemid=61>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Litvínov: Gymnázium Litvínov, 2012 [cit. 2013-03-16] . Dostupné na: <http://www.gtgm.cz/index.php?option=com_phocadownload&view=file&id=93:vron-zprva-2011-2012&Itemid=61>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Ústí nad Labem: Gymnázium Ústí nad Labem Jateční ul., 2009 [cit. 2013-03-08] .

Dostupné na:

<http://www.gymjat.cz/sites/default/files/Vyrocn%C3%AD%20Zprava%202008_2009.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Ústí nad Labem: Gymnázium Ústí nad Labem Jateční ul., 2010 [cit. 2013-03-08] .

Dostupné na:

<http://www.gymjat.cz/sites/default/files/Vyrocn%C3%AD%20Zprava%202009_2010.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Ústí nad Labem: Gymnázium Ústí nad Labem Jateční ul., 2011 [cit. 2013-03-08] .

Dostupné na:

<http://www.gymjat.cz/sites/default/files/Vyrocn%C3%AD%20Zprava%202010_2011.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Ústí nad Labem: Gymnázium Ústí nad Labem Jateční ul., 2012 [cit. 2013-03-08] .

Dostupné na:

<http://www.gymjat.cz/sites/default/files/Vyrocn%C3%AD%20Zprava%202011_2012.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Ústí nad Labem: Gymnázium Ústí nad Labem V.Šmejkal, 2009 [cit. 2013-03-05] .

Dostupné na: <<http://www.gym-ul.cz/texty/oficial/evaluace/vyrocn%C3%AD%20Zprava-2008-09.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Ústí nad Labem: Gymnázium Ústí nad Labem V.Šmejkal, 2010 [cit. 2013-03-05] .

Dostupné na: <<http://www.gym-ul.cz/texty/oficial/evaluace/vyrocn%C3%AD%20Zprava-2009-10.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Ústí nad Labem: Gymnázium Ústí nad Labem V.Šmejkal, 2011 [cit. 2013-03-05] .

Dostupné na: <<http://www.gym-ul.cz/texty/oficial/evaluace/vyrocn%C3%AD%20Zprava-2010-11.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Ústí nad Labem: Gymnázium Ústí nad Labem V.Šmejkal, 2012 [cit. 2013-03-05] .

Dostupné na: <<http://www.gym-ul.cz/texty/oficial/evaluace/vyrocn%C3%AD%20Zprava-2011-12.pdf>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Roudnice: Gymnázium Roudnice, 2009 [cit. 2013-03-05] . Dostupné na:

<<http://www.gym-rce.cz/cms/get/file.php?id=91>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Roudnice: Gymnázium Roudnice, 2010 [cit. 2013-03-05] . Dostupné na:

<<http://www.gym-rce.cz/cms/get/file.php?id=500>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Roudnice: Gymnázium Roudnice, 2011 [cit. 2013-03-05] . Dostupné na:

<<http://www.gym-rce.cz/cms/get/file.php?id=757>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Roudnice: Gymnázium Roudnice, 2012 [cit. 2013-03-05] . Dostupné na:

<<http://www.gym-rce.cz/cms/get/file.php?id=1396>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Klášterec nad Ohří: Gymnázium Klášterec nad Ohří, 2010 [cit. 2013-02-28] .

Dostupné na:

<http://www.gymkl.cz/web/priloha.php?id_priloha=4514>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Klášterec nad Ohří: Gymnázium Klášterec nad Ohří, 2011 [cit. 2013-02-28] .

Dostupné na:

<http://www.gymkl.cz/web/priloha.php?id_priloha=4513>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Klášterec nad Ohří: Gymnázium Klášterec nad Ohří, 2012 [cit. 2013-02-28] .

Dostupné na:

<http://www.gymkl.cz/web/priloha.php?id_priloha=8953>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Duchcov: Gymnázium Duchcov, 2011 [cit. 2013-02-28] . Dostupné na:

<<http://www.gspsd.cz/skolni-dokumenty/category/60-vyroni-zprava-g-za-20102011/20-vyroni-zpravy>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2008/2009 [on line]. Rumburk: Gymnázium Rumburk, 2009 [cit. 2013-03-20] . Dostupné na:

<http://www.gymrumburk.cz/download/zprava2008_2009.doc>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2009/2010 [on line]. Rumburk: Gymnázium Rumburk, 2010 [cit. 2013-03-20] . Dostupné na:

<http://www.gymrumburk.cz/download/zprava2009_2010.doc>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2010/2011 [on line]. Rumburk: Gymnázium Rumburk, 2011 [cit. 2013-03-20] . Dostupné na:

<http://www.gymrumburk.cz/download/zprava2010_2011.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Rumburk: Gymnázium Rumburk, 2012 [cit. 2013-03-20] . Dostupné na:

<http://www.gymrumburk.cz/download/zprava2011_2012.pdf>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Podbořany: Gymnázium Podbořany, 2012 [cit. 2013-19-20] . Dostupné na:

<<http://gymnazium.podborany.cz/wp-content/uploads/2011/06/vyrocnizprava1.doc>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Podbořany: Gymnázium Podbořany, 2012 [cit. 2013-19-20] . Dostupné na:

<<http://gymnazium.podborany.cz/wp-content/uploads/2011/06/vyrocnizprava2.doc>>.

Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Litoměřice: Střední pedagogická škola J.H. Pestalozziho Litoměřice, 2012 [cit. 2013-19-20] . Dostupné na:

<<http://sslitomerice.cz/joomla/index.php/vyrocnizpravy/file/23-vyrocnizprava-stredni-pedagogicke-skoly-j-h-pestalozziho>>.

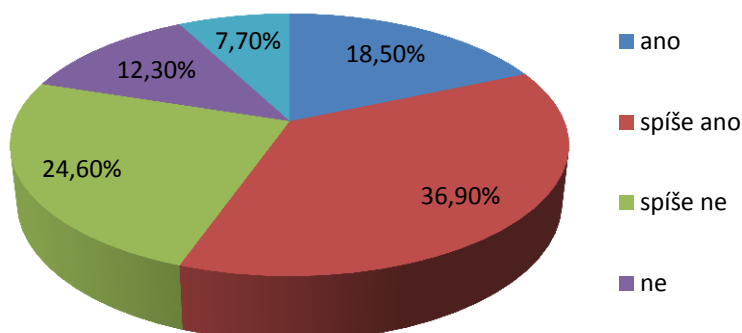
Výroční zpráva o činnosti školy 2011/2012 [on line]. Most: Střední pedagogická škola Most, 2012 [cit. 2013-19-20]. Dostupné na: <

http://www.vos-sosmost.cz/dokumenty/vyrocka_11_12.pdf>.

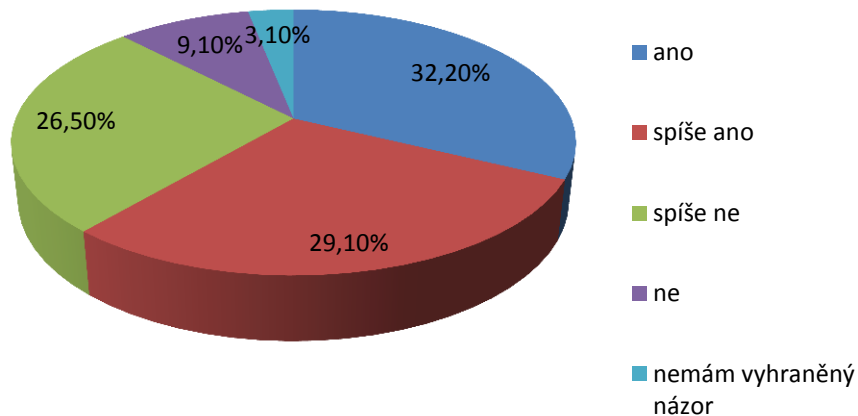
WALTEROVÁ, E.; ČERNÝ, K.; GREGER, D. aj. *Školství-věc (ne)veřejná?: Náhledy veřejnosti na školu a vzdělávání*. Univerzita Karlova Praha. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1882-1.

Příloha 1: výsledky dotazníkového šetření ředitelů základních škol Ústeckého kraje vyjádřené pomocí grafů

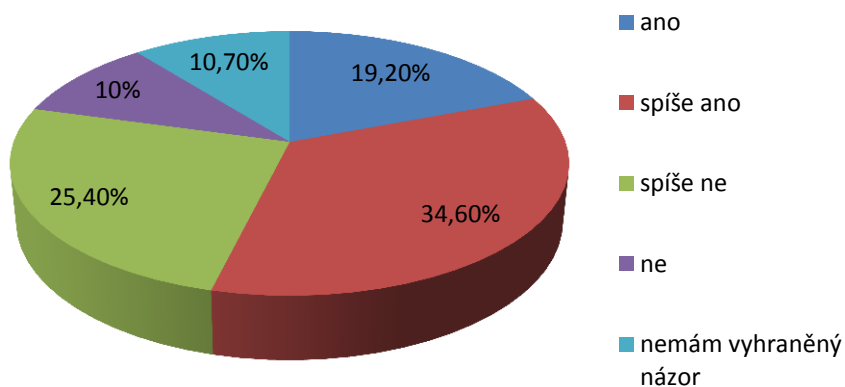
graf 1- ŘZŠ - Podporujete ideu inkluzivního vzdělávání?

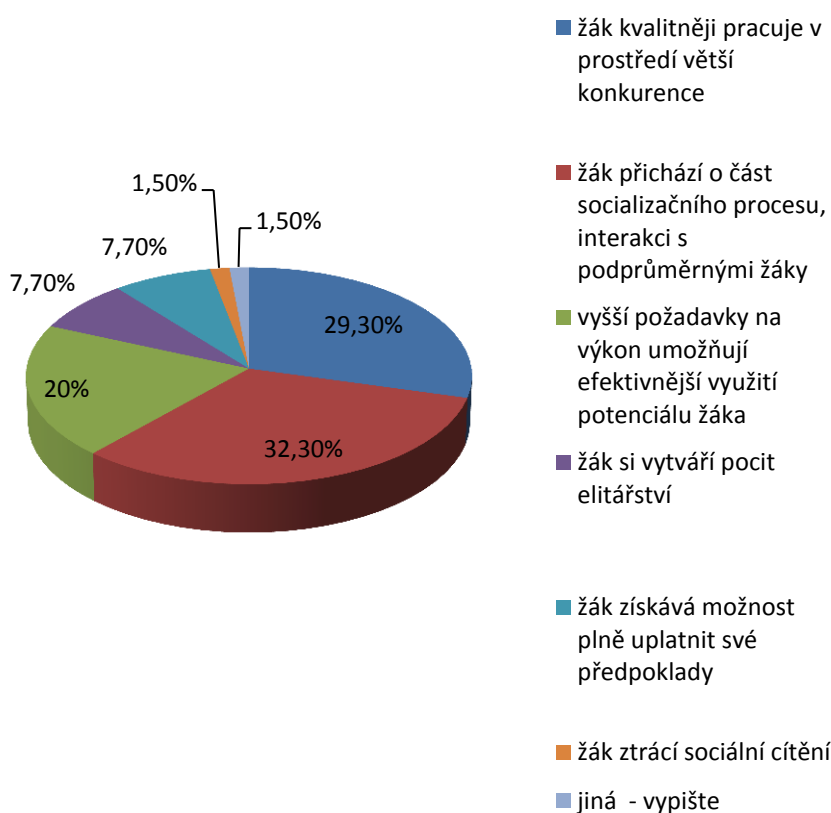
graf 2- ŘZŠ - Pokud byste byl(-a) rodičem nadaného dítěte, podporoval(-a) byste jeho vstup na víceleté gymnázium?

graf 3- ŘZŠ - Domníváte se, že možnost studia ve třídě víceletého gymnázia zlepšuje studijní výsledky žáka více, než tomu tak je ve třídě základní školy?

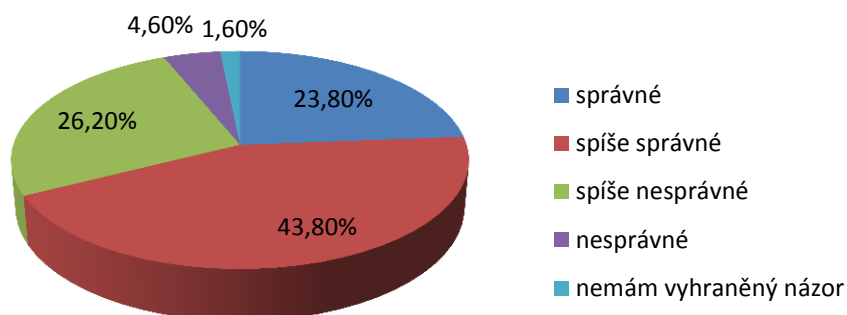

graf 4- ŘZŠ - Označte tezi, která dle vašeho názoru nejvíce reflektuje skutečnost.

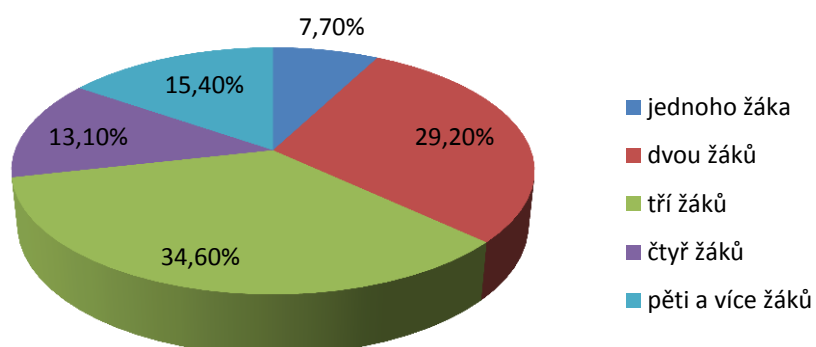

Odpověď „jiná“ – v otázce č.6 uvedli oba respondenti: „Žák neobstojí v konkurenci a stane se průměrným.“

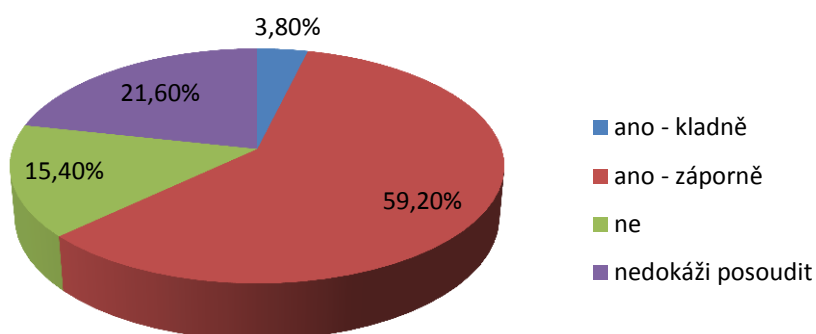
graf 6- ŘZŠ - Studium nadaných žáků na víceletých gymnáziích považujete za:

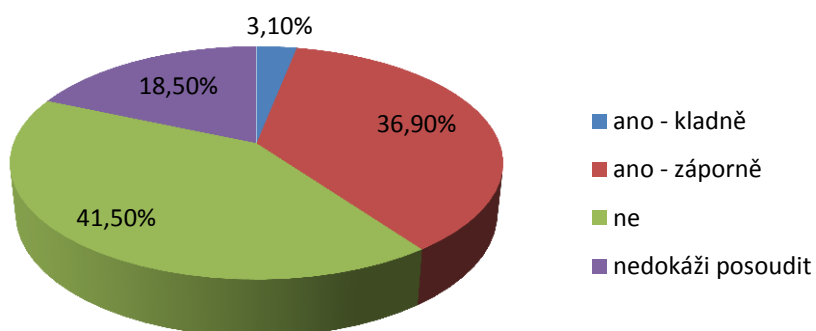
**graf 7- ŘZŠ - Úroveň pedagogického procesu ve třídě,
ze které odešli nadaní žáci, klesne obvykle po
odchodu:**

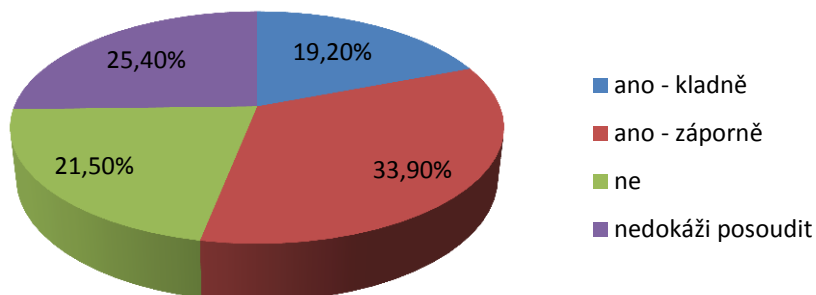
**graf 8- ŘZŠ - Pokud odejdou nadaní žáci, změní se
obvykle i klima v dané třídě?**

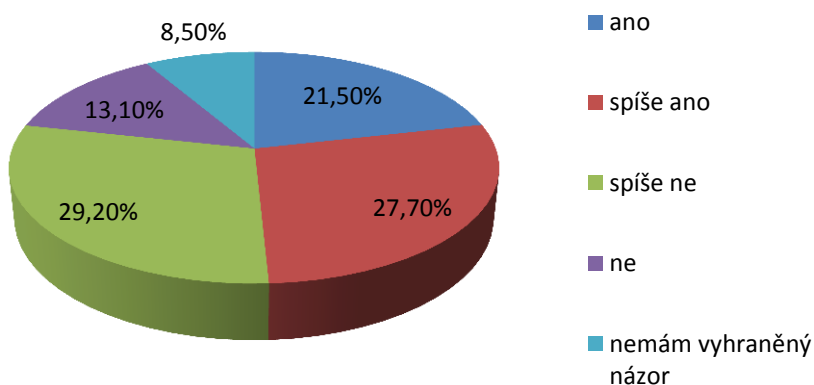
**graf 9- ŘZŠ - Ovlivňuje odchod nadaných žáků
výkonnost nejslabších žáků třídy?**

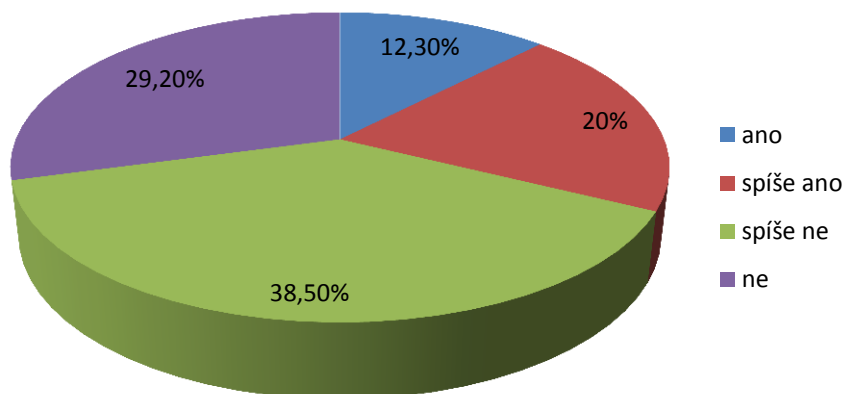
**graf 10- ŘZŠ - Ovlivňuje odchod nadaných žáků
výkonnost žáků, kteří by se po nich měli stát lídry
třídy?**

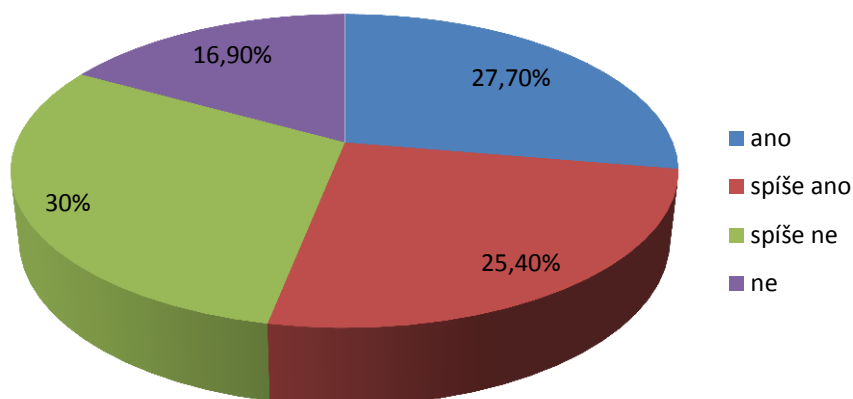
**graf 11- ŘZŠ - Vyžaduje výuka ve třídě, ze které odešli
nadaní žáci do víceletého gymnázia, náročnější
přípravu učitele na vyučování?**

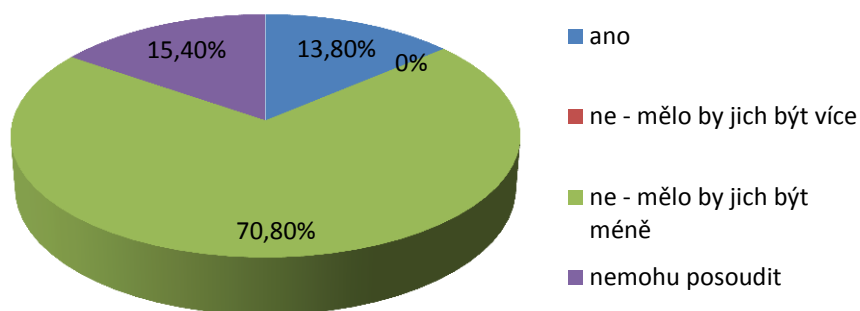
**graf 12- ŘZŠ - Využíváte ve vaší škole možnost
studovat víceleté gymnázium jako motivační prvek
pro nadané žáky?**

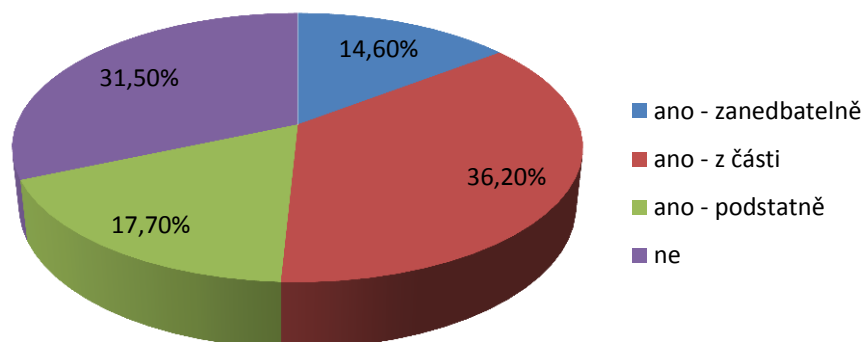
graf 13- ŘZŠ - Vnímáte existenci víceletých gymnázií jako svou konkurenci?

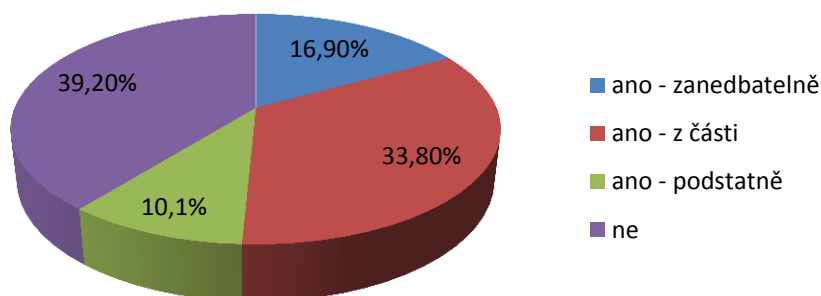
graf 14- ŘZŠ - Je podle vás počet žáků přijímaných na víceletá gymnázia přiměřený?

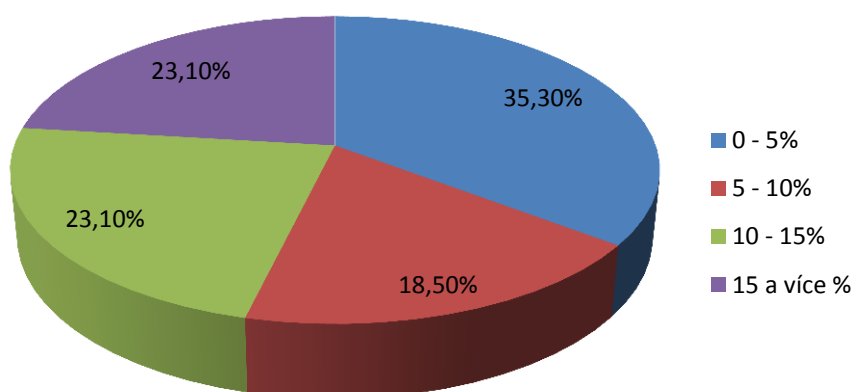
graf 15- ŘZŠ - Ovlivňují odchody nadaných žáků na víceletá gymnázia vaše plány přerozdělování přímých prostředků školy?

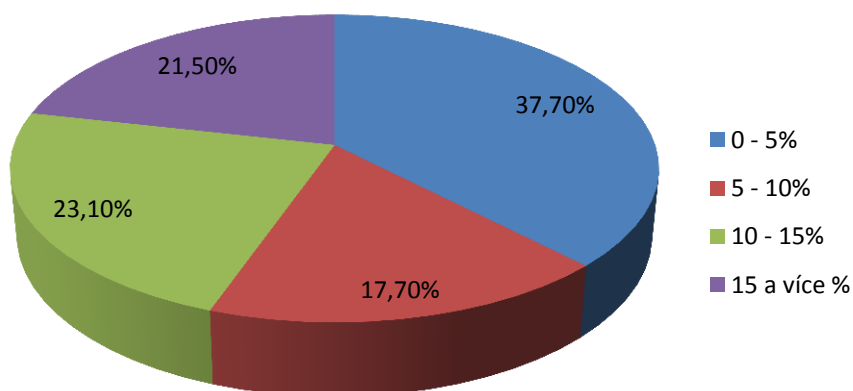
graf 16- ŘZŠ - Ovlivňují odchody nadaných žáků na víceletá gymnázia vaše plánování výdajů nepřímých prostředků školy?

spoj graf 17.-18.- ŘZŠ - Jaký podíl tvořili žáci, kteří odešli po pátém ročníku na VG, ke všem žákům pátých tříd vaší školy v roce 2011?

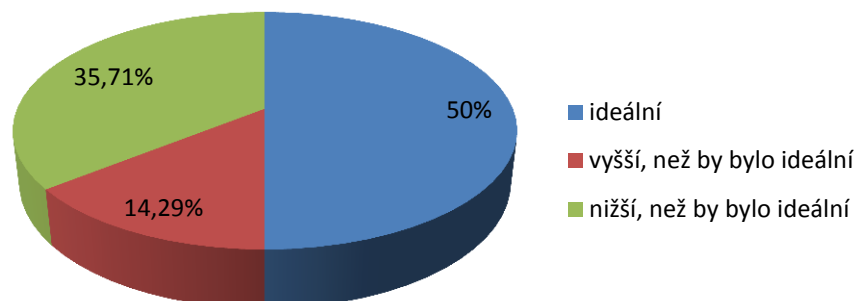

spoj graf 19.-20. - ŘZŠ - Jaký podíl tvořili žáci, kteří odešli po pátém ročníku na VG, ke všem žákům pátých tříd vaší školy v roce 2012?

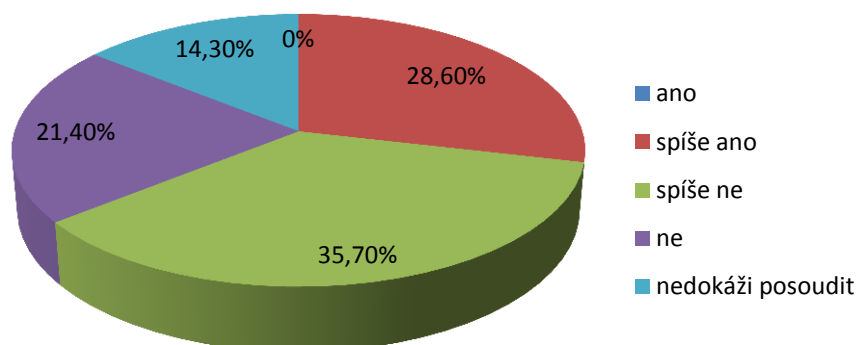

**Příloha 2: Výsledky dotazníkového šetření ředitelů gymnázií
Ústeckého kraje vyjádřené pomocí grafů**

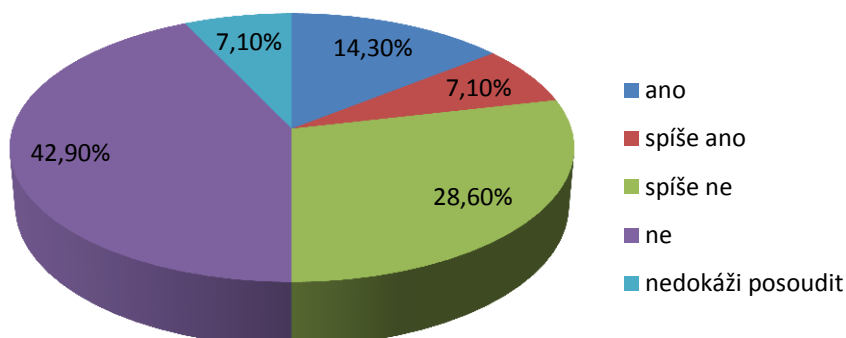
**graf 4- ŘG - Považujete počet žáků, studujících vaše
VG ve školním roce 2012/13, za ideální?**

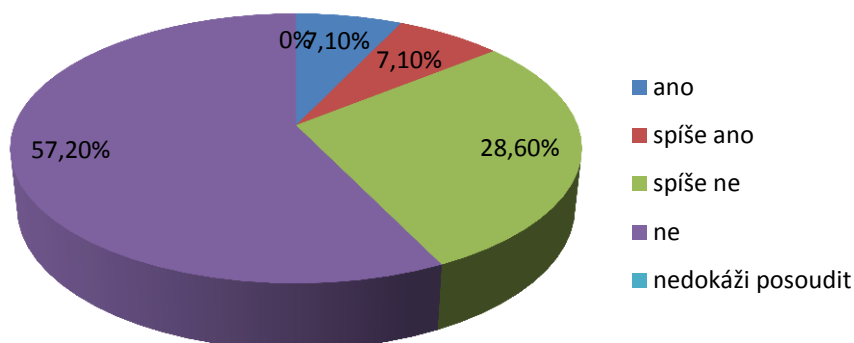
**graf 5- ŘG - Podporujete ideu inkluzivního systému
vzdělávání?**

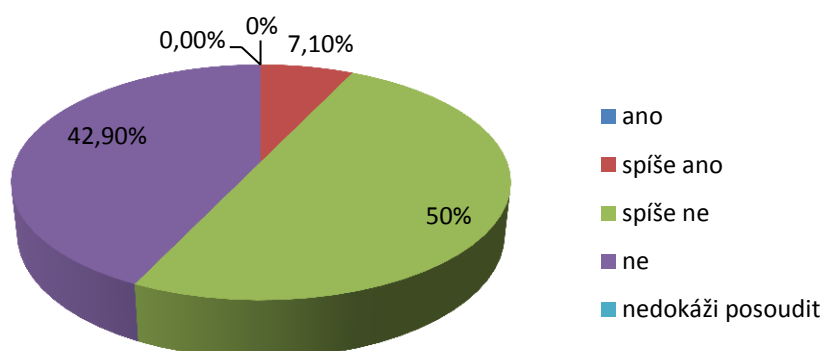
**graf 9- ŘG - Považujete strategii plánování počtu
žáků víceletých gymnázií ministerstvem školství za
oprávněnou a relevantní?**

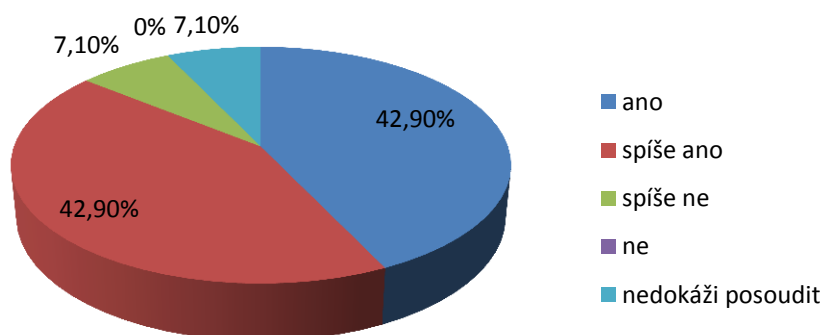
**graf 10- ŘG - Považujete strategii plánování počtu
žáků víceletých gymnázií ve vašem kraji za
oprávněnou a relevantní?**

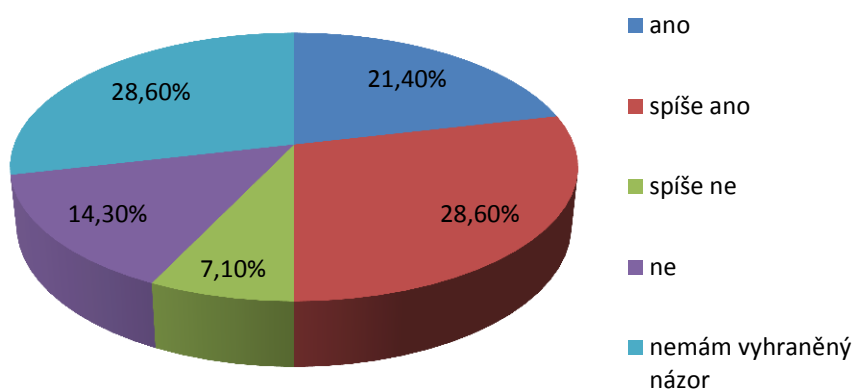
**graf 11- ŘG - Podporují základní školy vaší spádové
oblasti dostatečně přechod nadaných žáků do
víceletého gymnázia?**

**graf 12- ŘG - Jsou na vaší škole dlouhodobě výsledky
maturitních zkoušek žáků víceletých cyklů statisticky
prokazatelně lepší, než žáků cyklů čtyřletých?**

graf 13- ŘG - Považujete po zvážení všech výhod a nevýhod osmileté studium za lepší, než studium šestileté?

graf 15- ŘG - Souhlasíte se závěrem, že studijní výsledky žáků 9. třídy jsou stejné, jako žáků odpovídajícího ročníku víceletého gymnaziálního studia?

